Jüdische Volks-Zeitung   Rok 2

יודישע

פאלקס-צייטונג

Krakau, 1 Jänner 1903. | № 1. | קראקוי, ב׳ טבת תרס״ג.

אינהאלט: פריהער און היינט: י. בן אדם. די יודישע חברות און פארטייען אין עסטרייך: י. שאר. פאליטישע ענינים: י. ש. — נייעס פון דער וואך: I וועלט נייעס; II יודישע נייעס; דער משפט אין טשענסטאחאוו. — נאהענט און וייט: שענע יודען: אמת. — ווענ בילדער: שלום אש. — דער פעטער שנייער (שיר): אליעזר מאנפריעד. די קלאסען און נאציאנען: א. ש. זאקס. ליטעראטור און קונסט.
יודישע פריוועטוועלט: I אלגעמיינע נייעס; II יודישע נייעס. — פאר די מוטערס: די קרעמפען ביי קינדער: ד״ר אשא. — אלערליי. — מודיעות.
פעליעטאן: יודישע גאזעטען און זשורנאלען: שלום עליכם.

1903 אבאנעמענט אויף דעם נייעם יאהר 1903

אויף דעם נייעם יאהר געפונט זיך אין דעם פארטפעל פון אונזער רעדאקציע פיעל ארטיקלען פאר אלע אבטהיילונגען פון אונזערע שטענדיגע מיטארבייטער:

י. דינעזאהן; ד״ר ה. ד. הורוויץ; ד״ר י. ליאקומאוויטש; מ. ספעקטאר; ה. פינסקי און שלום עליכם.

אויף דעם נייעם יאהר גיט די „פאלקס-צייטונג“ איהרע יעהרליכע אבאנענטען א פרעמיע:

אלע ווערק פון שלום עליכם — 4 בענדער — פאר 1 רובל מיט פארטא.

די אלע ווערק פון שלום עליכם זיינען איבערגעקוקט און איסגעבעסערט פון מחבר, דרוקען זיך מיט נייע שריפט. מיט נקודות און אויף גוט פאפיער.

אבאנאמענטס-פרייז און אדרעסע געפינט זיך אין אנהויב פון יעדען נומער.

НИВА

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА **1903 г.**

Кромѣ 52 нумеровъ самаго журнала и другихъ къ нему приложеній

ПОДПИСЧИКИ ПОЛУЧАТЪ:

Полное собраніе сочинен. **АНТ. ЧЕХОВА** въ **16** ТОМАХЪ

(цѣна въ отдѣльной продажѣ **17 р. 50 к.**), которое будетъ отпечатано четкимъ шрифтомъ на хорошо-глазированной бумагѣ и будетъ выдано въ теченіе **ОДНОГО 1903 ГОДА.**

24 остальныхъ ТОМА полн. соб. соч. **Н. ЛѢСКОВА**

(цѣна въ отдѣльной продажѣ **17 р.**), значительно дополненнаго многими произведеніями, не вошедшими въ прежнія изданія, въ томъ числѣ: **По поводу „Крейцеровой сонаты“, „Мелочи архіерейской жизни“, „Расточитель“** и др.

12 книгъ „ЕЖЕМѢСЯЧНЫХЪ ЛИТЕРАТУРНЫХЪ И ПОПУЛЯРНО-НАУЧНЫХЪ ПРИЛОЖЕНІЙ“, ВСЕГО

52 книги, *т. е. независимо отъ другихъ приложеній,*

ПО ОДНОЙ КНИГѢ ПРИ КАЖДОМЪ № „НИВЫ“

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА за годовое изданіе, со всѣми приложеніями: **ВЪ С.-ПЕТЕРБУРГѢ:** безъ доставки — **6 р. 50 к.,** съ доставкою — **7 р. 50 к. СЪ ПЕРЕСЫЛКОЮ ВО ВСѢ МѢСТА РОССІИ 8 руб.** За границу — **12 р.**

РАЗСРОЧКА ПЛАТЕЖА въ 2, 3 и 4 срока.

Лица, не состоявшія подписчиками въ 1902 г., могутъ получить, при подпискѣ на 1903 г., за весьма небольшую единовременную доплату (безъ доставки въ СПБ. — 1 руб. 50 к., съ доставкою въ СПБ. и съ перес. во всѣ мѣста Россіи и за границу — 2 руб.) — **первые**

12 ТОМОВЪ полнаго собранія сочиненій Н. С. Лѣскова, которые были приложены при „Нивѣ“ въ 1902 году.

Подробное иллюстрированное объявленіе о подпискѣ высылается безплатно.

АДРЕСЪ: Спб., Контора журн. „Нива“ (А. Ф. Марксъ), М. Морская, № 22.

גדל התנ״ך כגדל המודעה הזאת.

לא תחסר בהתנ״ך הזה

הראיתם את התנ״ך הנפלא

המכונה

טאשען-תנ״ך

הוצאת מ. שולץ?

ההדפסה היפה, הכריכה המהודרה, הפורמט הנפלא והמחיר המצער עושים את התנ״ך הנפלא הזה לספר הכרחי ושוה לכל נפש.

על התערוכה של מלאכת-מחשבת (קונסטאויסשטעללונג) בפילדלפיה זכתה ההוצאה הזאת להפרס היותר גדול.

מחירו: מכורך בד יפה 75 ק׳, מכורך יפה עם גאלדשניטט 1.25 ר׳, מכורך עור מהודר 1.75 ר׳. פאר׳ 15 ק׳, בג״נ 25 ק׳.

המכירה נמסרה רק להוצאת „תושיה“ בורשה:

Verlag »TUSCHIJAH«, Warschau.

נבל עשור שירי ציון מאת משוררים שונים לשיר במקהלות.

הוצאת „בני ציון“ בביאליסטוק.

מחירו 15 ק׳, ע״פ 20 ק׳. לאגדות ציוניות הנחה.

Книгоизд. „Тушія“ Варшава.

Verlag »Tuschijah« Warschau.

די בעוואוסטע פאבריק פון פער-
שיעדענע פופען (לאלקעס) האט
אימער אויפ'ן לאגער א גרויסען
אויסוואהל פון פערשיעדענע
פופען פון פערשיעדענע גרויס,
אויך ברושליאקעס פיר קינדער
צו ביליגע פרייזען אין איינצעל אויך
122 אנגרא-פערקויף 5—4
М. З. ВАЙЛЬ. ВАРШАВА
Новолипки № 5, кв. 15.

Зеркальный фабрикантъ
ЮДКА ВЕЙНБЛАТЪ,
Варшава, Слизская 22.
עמפפעהלט אללע סארטען פערטיגע שפיגעל, אויך אללע צודאטען פיר שפיגעל פאבריקאנטען, צו גראססע אונד קליינע פאבריקאציאן. די בעסטע עצות אין די פאבריקאציאנסגעשעפט אנגעלעגענהייט. ביליגסטע פרייזען.
(104) 25—4

ד"ר מ. קעניגשטיין
ווארשא, גראניטשנא № 6
בעהאנדעלט האלז-, אויערען- אונ נאזען-קראנקהייטען ביז 10 אין דער פריה אונ 4—6 נאכמיטאג. אין דער הײלאנשטאלט דזיקא 26 פון 2 ביז 3.
50—7 (96)

מיטלען צום לעבען.
דיא אלע לעהרעס וועלכע איך לעהרען מאכען: זייף (איינינע סארטען), **ברען-עהל, שוה-וואכס, וואגען-שמיר, לאקיער** אונ נאך פערשיעדענע וויכטיגע אייסארבייטונגען האב איך צוזאממען-געשטעלט אין א בוך פיר פרייז 3 **רובל** אלע ארטיקלען. איך אנטווארטע אויף פראגעס אונד שיקע ראה-מאטעריאל לויט פערלאנג.
(75) (10—6)
И. М. МАТУЗОНЪ
Варшава, Милая ул. 17.

פאבריק פאן פייער-פעסטען
אייזערנע קאססען
עמפפעהלט איהרע אויסארבייטונג נאך דעם נייעסטען סיסטעם קאנקורירט מיט דיא פרייזען. אויך פער-גרעסער איך די N.N. געגען אנדערע פאב-ריקאנטען.
פרייז-קוראנטען פראנקא.
Щ. ХАРИ, Варшава
(102) Новолипье 40. 10—6

י. שעקמאן, ווארשא.
פאבריק פון זילבער 84 פראבע
(128) עט פלאטעע-וואארען. 1—10

Подиска на 1903-й годъ

БУДУЩНОСТЬ
Еженед. газета, съ ежегод. приложеніемъ Научно-Литературнаго Сборника

4-ый годъ изданія

„БУДУЩНОСТЬ“ — независимый органъ русскихъ евреевъ, стремящійся къ культурному возрожденію и подъему самосознанія еврейской массы. **ЕЖЕНЕДѢЛЬНИКЪ** „Будущности“ выходитъ въ размѣрѣ $2^1/_2$ —3 печ. листовъ большого формата и состоитъ изъ двухъ отдѣловъ: **Современной Лѣтописи**, въ которую входитъ подробный обзоръ текущихъ событій еврейской жизни въ Россіи и заграницей, статьи по бытовымъ вопросамъ и юридич. отдѣлъ, и **Литературно-Научнаго Отдѣла**, содержащаго статьи по еврейской исторіи и литературѣ, беллетристическія произведенія, стихотворенія, критику, журнальное обозрѣніе и фельетонъ.

Въ **Ежегодн. Сборникѣ**, выходящемъ въ концѣ года, помѣщаются болѣе крупныя по размѣрамъ статьи научнаго и литературнаго содержанія.

Въ 1903 г. подписчики „Будущности“ кромѣ обычнаго матеріала покучатъ:

1) **безплатно**—При Научно-Литературномъ Сборникѣ — отдѣльный, первый въ литературѣ, самостоятельный трудъ (въ отдѣльной нумераціей страницъ)

ОЧЕРКЪ ИСТОРІИ ЕВРЕЕВЪ ВЪ РОССІИ.
Подъ редакціей и съ примѣч. д-ра исторіи востока
А. Я. Гаркави.

2) За незначительную доплату на почтовые расходы (30 коп.)

Книгу для еврейскаго юношества.
Иллюстрированное литературное изданіе, составл. при непосредственномъ участіи **С. Г. Фруга**, д-ра **Л. С. Каценельсона**, **М. Д. Рывкина** и художниковъ академика **М. Л. Маймона** и **М. С. Іоффе.**

Подписная цѣна: 7 руб. въ годъ (допускается разсрочка), 4 р.—$^1/_2$ г., 2 р.—3 мѣс. Новые подписчики могутъ получить Литер.-Научн. Сборники за 1900, 1901 и 1902 г. (до 70 печатн. листовъ) **безплатно**, приложивъ на почтов. и конторскіе расходы по 50 коп. за каждый томъ, и получаютъ газету со дня подписки.

Адр. редакціи и Главной Конторы: СПБ., Пушкинская 7.

פאבריק פון טעדראדען, קאנטארסקע, נאטעס אונ פאפיראסען ביכלעך.
סקלאד פון פאפיראסען פאפיער אונ מאשינקעס צו גילזען.
С. И. Киперманъ, Варшава, Налевки № 37.
(111) מוסטערן זענדע גראטיס. 10—6

ספעציעללעס אנגרא לאגער
היזיגער,
רוססישער אונד אויסלענדישער
זייפע, פערפומעריא
אונד
קאסמעטיק
ספעציעלל פערקויף פון צייהן-בירשטען
S. ZUCKERMANN
Warszawa, Nalewki Nr. 16.
(39) 16—9

אנשטאלט פון דאמען-פאלטאען, איבערציגע פון פעלצען אונ קאסטיומען
דוד באראדאווסקי, ווארשא
לעשנא Nr. 9 וואהנונג 4
4—4 איך פערפערטיגע נאך די נייעסטע פאריזער פאסאנען. (100)

וויכטיגע בעקאנטמאכונג!!

פריש אנגעקומען:
רויטע קארדינעלע צו 7 רובל, שארע צו 5 ר' בינישע סלאוויקעס 5 ר' זאלאָפעגעל מיט פראכט פעדערן 2 רובל א פאר. א פאר קליינע פאפוגאען 4 ר' פאפוגאען וואס לערנען זיך רעדען 6 ר', גילען וואס זינגען ליעדליך פון 10 ר', אנגא-רישע קעטיך פון 10 ר', עלעגאנטע שטייגען פון 3 ר', קאנארקען גיט זינ-גענדע 5 ר', סאמיצעס 1.50 ר'. פיש גאלדענע, זילבערנע אונ אינלענדישע פון 5 קאפ', אקוואריומס פון 3 ר', גראטען פון 1,25 ר', שאטקעס 25 ק', באדע-הייזלעך 50 ק', אויך מושלען צום אויס-צירען זאלע אונ אקוואריומס אין גרויסען אויסוואהל עמפפעהלט דער זאאלאגישע מאגאזין **ערנעסט פעשעל**, ווארשא, נאוואסענאטארסקא 7.
(124) 5—3

נאלוואנישע אנשטאלט.
יהושע טייטעלבוים דזיקא 18

נעהמט אן צו פערגילדען, פערזילבערן, פערניקעלן, אקסידירען, אונ בראנזי-רען פערשיעדענע מע-טאל ארבייט. עס ווערד אויך אנגענומען אלטע זילבערנע אונ פערזיל-בערטע כלים אויף צו פרישען ווי גאנץ נייע. **גאראנטיערט** פיר דויערהאפטיגייט אונ צו גאנץ מעסיגע פרייזען.
נייעס! פערשיעדענע אויסלענדישע פרעסכונגען, ווי אויך דאמען-גירטעל מיט אלער ארט שנאלען **גאנץ ביליג.**
(99) 20—4

עס ווערדען גע-זוכט אגענטען אויף זעהר גוטע בעדינ-גונגען.
איללוסט. פרייז-קוראנטען ווערדען פערזענדעט אומזאנסט.
Контора фабрика каучуковыхъ штемпелей и гравернаго заведенія
Ш. Е. ФРИДМАНА
Варшава, Бѣлянская 23.
10—7 (97)

פריידינען אונ דאמען
קענען זיך אויסלערנען גוט שניידען אונ נייהען אין א קורצע צייט דורך בריעף אין זשארגאן, רוסיש אונ דייטש. די מעטאדע איז די בעסטע אונ די גרינגסטע. אפילו 12 יעהריגע מעדכען קענען זיך גוט אויסלערנען, אויף תשובה א מארקע. ניט זאמט אונ פרעגט אן ביי:
Г-жѣ Бертѣ Найдичъ, Варшава.
(25) 52—18

נור מיט עטליכע רובל
קאן יעדער מענש ביי זיך אויפ'ן ארט אנגטע פרנסה איינפיהרען. אבריפ־ליכע ערקלערונג חנם לכל דורש.
Я Найдичъ, Варшава.

וויר מאכען אויפמערקזאם
אויף דען פריוואט **כירורגישען שפיטאל** פון ד"ר **בארעל** ווארשא מוראנאווסקא 14. אלע אפעראציא-נען ווערדען דורכגעפיהרט פאן ד"ר בארעל. אנגענומען ווערדען חירור-גישע קראנקע יעדען טאג פון 2-10 **פריוואט וואהנונג** דזיקא 3 פון 9—10 אונד 7—4.
(38) 26—15

Nr. 1. **Jüdische Volks-Zeitung** צווייטער יאהרגאנג.

יודישע
פאלקס־צייטונג

א וואכען־בלאט
פאר אלע יודישע אינטערעסען.

פערלאג „פאלקס־בילדונג“.

4735 III czasop.

אבאנאמענטס־פרייז פאר רוסלאנד:
יעהרליך 4 רובל, האלב־יעהרליך 2 רובל
פירטעל־יעהרליך 1 רובל.
צוזאמען מיט דער פרעמיע „אלע ווערק פון שלום עליכם“: יעהרליך 5 רובל; האלב־יעהרליך 3 רובל, פירטעל־יעהרליך 1.50 רובל. יעהרליכע אבאנענטען קענען די 5 ר' אויסצאהלען אין ראטען ביים אויסשרייבען 2 רובל, דעם 1־טען אפריל 1 רובל, 1־טען יולי 1 רובל אונ דעם 1־טען אקטאבער די לעצטע ראטע 1 רובל.
איינצעלנע נומערן 10 קאפ. 20 העללער.
ענדערן די אדרעסע קאסט 20 קאפ. 40 העללער.

פרייז פאר מודעות (אנצייגען):
פיר יעדער קליינע שורה פעטיט 15 קאפ. 30 העללער, 40 פפעניג.
אויף די ערשטע זייטע פאר דעם טעקסט 30 קאפ. 60 העללער, 80 פפעניג.

די אדרעסע פיר רוסלאנד:
Издательство „Тушія“ Варшава
для „ФОЛКСБИЛДУНГЪ“
מינדליך: נאוואליפקי 7, וואהנונג 9.

אבאנאמענטס־פרייז:
עסטרייך־אונגארן: יעהרליך 10 קראנען,
האלב־יעהרליך . . . . 5 „
פירטעל־יעהרליך . . . . 2.50 „
דייטשלאנד: יעהרליך . . . 9 מארק.
אמעריקא, ענגלאנד יעהר. 8 שילינג 8 פענס.
אנדערע לענדער: יעהרליך 11 פראנק.
צוזאמען מיט דער פרעמיע „אלע ווערק פון שלום עליכם“: יעהרליך 12.50 קראנען; 11.25 מארק; 11 שילינג; 14 פראנק. האלב־יעהרליך 7.50 קראנען; 6.75 מארק 6.60 שילינג; 8.40 פראנק; פירטעל־יעהרליך 3.75 קראנען; 3.40 מארק; 3.30 שילינג; 7.29 פראנק.

די אדרעסע פיר עסטרייך־אונגארן אונ אנדערע לענדער:
Administration
„Jüdische Volks-Zeitung“
Krakau, Sebastyangasse 32.

Krakau, 1 Januar 1903. Nr. 1. קראקוי, ב' טבת תרס"ג.

ברכה בת שמאי וואָלים
שמעון ב"ר משה דוד לאזמאוויק
מאָרשים
כ"ז מרחשון תרס"ג 14 נאוועמבער
שדה־לבן. קיעוו.

פריהער אונ היינט.

אין די פריהערע צייטען האבען די מייסטען העברעאישע אונ רוסיש־יודישע שריפטשטעלער „מבזה“ געווען דעם זשארגאן, זיי האבען אזוי פיעל געשריבען אונ געשריבען, ביז דער יוד, וואס פערשטעהט נאר יודיש, דאס הייסט „זשארגאן“, האט איהם — דעם זשארגאן — אנגעהויבען באמת פיינד צו האבען. זענען געקומען די היינטיגע שרייבער אונ האבען אנגעהויבען ערקלערען דעם עולם, אז עס איז פשוט א פערברעכען, איין אומגליק אונ א נארישקייט פון דער פאלקס־שפראכע חוזק צו מאכען.

פריהער האט א דאנק יענע יודישע שרייבער, וועלכע האבען זיך געשעמט צו שרייבען יודיש פאר יודען, — הער שמ"ר אונ קאמפאניע אנגעהויבען צו פאבריצירען זייערע בעקאנטע ראמאנען; היינט קומען די יונגע שרייבער אונ בעגנוגען זיך ניט מיט אפ'משפט'ן שמר'ן, זיי בעשאפען איין אייגענע, גוטע, שענע ליטעראטור, וועלכע וועט בכח זיין יענע שאנד־ליטעראטור צו פערווערפען אונ נייע, געזונדע לעזער צו שאפען.

פריהער האבען פיעל שרייבער געזוכט מיט אלע כחות צו פארברייטען בילדונג אין דער יודישער גאס, כדי דער יוד זאל קענען א גוי ווערען אדער ווי מען רופט עס: „זיך אסימילירען“; היינט ווילען אויך די שרייבער בילדונג פערברייטען, אבער נאר כדי דער יודישער־גוי זאל א יוד ווערען.

פריהער האט מען בעוויינט אונ מבזה געווען דעם שמוציגען חדר; היינט זוכט מען מיטעל, ווי אזוי די חדרים אויסצובעסערן.

פריהער האט מען פון „פרנסה־ארטיקלען“ ניט אנגעהויבען וויסען, ווייל די שרייבער האבען אליין דערפון ניט געוואוסט; היינט הויבט מען אן דעם יודען צווייזען: פאר וואס עס איז איהם שלעכט, ווי אזוי מען קאן די מאטעריעלע לאגע פון יודישען פאלק אויסבעסערן, אונ אזוי ווייטער.

פריהער האט מען פייערדיגע ארטיקלען געשריבען איבער „חיבת־ציון“, פערלאנגט — א ¹־רובל־שטיק פאר דער אדעסער חברה, דאס איז געווען גענוג. היינט זוכט מען דעם עולם צו בעווייזען, אז ניט אין שקל אונ ניט אין דער אקציע ליגט דער ציוניזם, נאר דער גאנצער יוד מוז א גאנץ אנדערער ווערען.

אז אט די אלע שנוים אין אונזער פאלקס־ליטעראטור האבען זיך ערשט אנגעהויבען, אז עס וועלען נאך יאהרען אונ יאהרען אוועק גיעהען, ביז מען וועט עפיס רעכטס זעהען — דאס ווייסט יעדער מענש, וואס האט כח איבער עפיס נאכצודענקען. א פאלק ווערד ניט „ערצויגען“ אין איין טאג: א טויזענד־יעהריגער פאנאטיזם ווערד ניט מיט איין שמע־ישראל צעשטערט ובפרט נאך אז עס געפינען זיך עד היום טויזענדער מענשען, וועלכע ראנגלען זיך מיט אלע כחות פאר דעם פינסטערען פאנאטיזם.

עס פארשטעהט זיך, אז מען קוקט זיך גוט צו, וואס מען דארף נאך טהון, כדי עפיס בעסערס צו דערגרייכען אין יודישען לעבען, ווערד מען פשוט דערשראקען פאר דער גרויסער אויפגאבע; בעטראכטעט

מען אבער די פריהערע צייטען, די צייט, וואס איז ערשט ניט לאנג געוועזען פאר 20—30 יאהר אונ מען פערגלייכט זי מיט דער איצטיגער יודישער גאס, אזוי מוז מען מודה זיין, אז א שטיק ארבייט איז שוין אבגעטהון געווארען.

אונ אז די ליטעראטור האט פיעל מיטגעהאלפען צו הייבען דאס יודישע פאלק, וועט קיינער ניט לייקענען.

דאך בלייבט נאך א סך ארבייט פאר די יודישע בלעטער. מען דארף נישט פארגעסען, אז עס זענען עד היום דא זעהר ווייניג לעזער פון דער יודישער ליטעראטור. פון איין זייט האבען מיר נאך נישט געוואונען פאר זיך די יודישע אינטעליגענץ. אונזערע אינטעליגענטע אונ האלב־אינטעליגענטע מענשען ווייסען כמעט נאך נישט, אז מיר האבען א יודישע ליטעראטור. פון לשון הקודש איז דאך גאר קיין רעד: זעהר פיעל אינטעליגענטע קענען ניט אמאל לייענען אונזער נאציאנאל־שפראך. אבער אפילו די פשוט׳ע יודישע שפראך, זייער מאמע־לשון, זוכען זיי צו פארגעסען, אונ זיי שעמען זיך כמעט צו לייענען א זשארגאן־בלאט אדער א זשארגאן־צייטונג. פון דער אנדערער זייט האט זיך די גרויסע יודישע מאסע נישט אזוי וייט ענטוויקעלט, אז זי זאל האבען א בעדערפניש צו לייענען א צייטונג, ווי מיר זעהען דאס ביי אלע געבילדעטע אייראפעאישע פעלקער. אונזערע צייטונגען מוזען דארום זיך בעמיהען איינמאל בעוויזען אונזער אינטעליגענץ, וואס פאר א גרויסער כח עס ליעגט נאך אין דער יודישער ליטעראטור אונ וויפיעל נוצען די דאזיגע ליטעראטור קאן ברענגען אויך אונזערע אינטעליגענטע לעזער. אונזערע צייטונגען מוזען אבער נאך מעהר סטארען זיך, צו בילדען דאס פאלק אונ פערברייטען אין דער יודישער מאסע דעם וואונש צו לייענען א צייטונג אונ א יודיש ביכל; אונ עס איז זיכער, אז וואס מעהר עס וועט וואכסען די צאהל פון יודישע לעזער, אזוי וועט אויך וואכסען די קראפט פון דער יודישער ליטעראטור

קורץ, מען מוז רעדען, רעדען אונ רעדען צום פאלק.

עס איז אבער איבערהויפט זעהר א גרויסער טעות, ווען מען מיינט, אז די שרייבער רעדען דירעקט צום פאלק. דאס פאלק, ווי מיר האבען שוין געזאגט לייענט לעת־עתה גאר נישט.

יעדע ליטעראטור אבער שאפט איהר לעזער־פובליקום, אונ אט די לעזער־פובליקע איז די פארמיטלערין צווישען די שרייבער אונ דעם גאנצען פאלק, דעם ״המון״, ווי מען זאגט דאס. אט די פובליקע, וואס לייענט, טראגט אריין אלערליי אידעען אין די מאסען פון פאלק. אונ אז מען זאגט געוועהנליך ״א ווארט צום פאלק״ זענען תמיד די לעזער געמיינט. יודען זענען פאראן אפשר 10—12 מיליאנען. איך ווייס ניט צי האבען מיר אין אייראפא 100 טויזענד זשארגאן־לעזער.

די לעזער פון יודישע בלעטער צעטהיילען זיך ווידער אין 2 גרויסע גרופען: עס זענען פאראן בעשטענדיגע לעזער, דאס זענען אזעלכע, וועלכע קענען אהן א בוך, אהן א צייטונג ניט מעהר אויסקומען, אונ ניט־בעשטענדיגע לעזער, דאס הייסט אזעלכע, וועלכע לעזען היינט יא, מארגען ניט, וועלכע זוכען געוועהנליך א ״בייעסל״ אדער א שענע מעשה.

יודישע צייטונגען מוזען זיך בעמיהען מיט אלע זייערע קרעפטען, אז די צאהל פון די שטענדיגע לייענער זאל וואכסען, — דאס קענען

פעליעטאן.

יודישע גאזעטען אונ זשורנאלען.

א פאנטאזיע

פון

שלום-עליכם.

די פארשוינען:

לשון קודש — איין אלטע גרייזגרויע פרוי, א גרויסע מיוחסת; א שיין איידעל פנים מיט א שווארצען שלייער.

זשארגאן — א יונג ווייבל מיט זעהר א פשוט אויסזיכט, גראבע סקארבאווע הענט, נאר וואס פונ׳ם קעבאויבען...

אחיאסף — א יונגערמאן, וואס זיצט אויף קעסט, האנדעלט אונ־טער מיט ספרים.

תושיה — אריכער יונגערמאנטשיק, א בעל הבית פאר זיך.

לוח-אחיאסף — א יונגערמאן א משכיל.

השלח — א שטילער מענש, געהט פאוואלי, א וויניציגער רעדנער.

המליץ — איין אלטער בעל הבית א יורד...

הצפירה — איין אויפגעקומענער נגיד...

הצופה, הזמן — צוויי יודען, מע ווייסט ניט ווער זיי זענען אונ פון וואנען.

פאלקסצייטונג, פריינד — צוויי פראסטע בעלי־מלאכות, פיינע יונגען מיט געזונ־דע פלייצעס.

וואסחאד, בודושטשנאסט — צוויי בחורים, וואס רעדען נישט א ווארט יודיש, נאר מע איז מבין כל דבור.

די נעשיכטע קומט פאר דעם 31 דעקאב. 1902.

לשון קודש. (האלט ארויפגעלאזט דעם קאפ, זיפצט אונ קרעכצט אונ רעדט צו זיך אליין מיט א טרויעריגער שטימע) אוי, אז אך אונ וועה איז צו מיר, אויף וואס איך בין איבערקומען אונ צ וואס איך האב מיך דערלעבט!

זשארגאן. (געהט צו צו איהר, מיט מיטלייד) וואס איז אייך, מוהמעניו, וואס טהוט אייך וועה?

לשון קודש. (קוקט נישט אויף איהר) וואס טהוט מיר וועה? דאס הארץ טהוט מיר וועה...

זשארגאן. דאס הארץ? זיך צונעקיהלט מסתמא? קאן איך אייך געבען א מיטעל...

לשון קודש. (הויבט אויף דעם קאפ) דו? דו וועסט מיר געבען אמיטעל? ניין, מיין קינד, דו קאנסט מיר נישט געבען קיין שום מיטעל, דו פארשטעהסט מיך ניט! דו קאנסט מיך ניט פארשטעהן!... וועה איז מיר, וואונד איז מיר, א קלאג צו מיינע אלטע יאה־רען! (ברעכט די הענד אונ קרעכצט).

אחיאסף. (לויפט צו כלומר׳שט מיט גרויס רחמנות) גאט איז מיט אייך, באבעניו, אויף וועמען קלאגט איהר דאס אזוי?

לשון קודש. אויף מיינע קינדער, וואס האבען מיך פערלאזט אונ פארגעסען, פארביטען מיך אויף אנדערע... וואו זענען זיי ערגיץ אלע מיינע ליעבע אונ געטרייע, וואס האבען מיט מיר כורת ברית געווען אויף אייביג? וואו זענען זיי מיינע טייערע קינדער; ישעיה, ירמיה, יהודה הלוי, מאפו, לעבענזאהן, גארדאן אונ די אלע איבריגע? אוועק, אוועק!... געשטארבען, געשטארבען!.. געשטארבען, באבעניו? מיר וועלען אלע שטארבען. איינער שטארבט, דער אנדערער ווערד געבארען אונ וועלט בלייבט א וועלט.

זיי גאר דענסטמאל דערגרייכען, ווען זיי וועלען זיין געגרינדעט אויף בעשטימטע פרינציפען און שטענדיג האבען אין אכט — דאס גוטצען פון דעם גאנצען יודישען פאלק.

און דאס זוכען היינט — די יודישע צייטונגען.

ו. בן־אדם.

די יודישע חברות און פארטייען אין עסטרייך.

אין עסטרייך זענען פאראן צווייערליי יודישע חברות: הומאניטארנע, ד. ה. צדקה־חברות און פאליטישע חברות און פארטייעס. הומאניטארנע הייסען אזוינע חברות, וואס בעשעפטיגען זיך נאר מיט וואהלטהעטיגקייט, צדקה. למשל, יודען ווערען גערודפ'ט, זיי מוזען פערלאזען זייער היים און אוועק לאזען זיך ערגיץ ווייט, ווייט זוכען איין עיר־מקלט — דארף מען זעהען געבען הוצאות; יודען האבען אין דער היים ניט פון וואס צו לעבען, מחמת זיי האבען ניט ביי וואס צו פערדיענען — דארף מען זיי געבען א מעגליכקייט צו פערדיענען; יודישע קינדער האבען ניט וואו צו לערנען, מחמת מע נעמט זיי ניט אריין אין די שולען און גימנאזיעס — מאכט מען זיי אייגענע שולען, — דאס אלעס הייסט וואהלטהעטיגקייטס אדער צדקה חברות. ווייטער איז פאראן פאליטישע חברות, וואס זייער צוועק איז זיך אנצונעהמען פאר די פאליטישע און בירגערליכע רעכטע (פראוועס) פון די יודען. עס פארשטעהט זיך פון זיך, אז אין לעבען קומט אפט פאר, אז די חברה קאן ניט בלייבען ניט א ריין הומאניטארנע, ניט א ריין פאליטישע. די צדקה־חברות מוזען אמאל, בעל כרחו זיך אננעהמען פאר די פאליטישע, ציי פאר די בירגערליכע פראוועס פון די יודען, און די פאליטישע חברות קענען זיך ניט אויסדרעהען אהן קיין צדקה, ווי מיר וועלען דאס שפעטער זעהען.

פון די הומאניטארנע חברות איז אין עסטרייך די גרעסטע — „די וויענער איזראעליטישע אליאנץ" (Israelitische Allianz zu Wien); די חברה איז געגרינדעט געווארען נאך דעם מוסטער פון דער פאריזער „אליאנס איזראעליט אוניווערזעל" (Alliance Israelite Universelle). שוין אין די 40-ער און אין די 60-ער יאהרען פונ'ם פאריגען יאהרהונדערט האבען אונזערע ברידער אין מזרח געהאט צרות מיטרדיפות. זיי האבען שוין דענסטמאל געליטען פונ'ם בלבול עלילת־דם (דאס בלבול אין דמשק אין סיריע אין די 40 יאהרען), שוין דענסטמאל האט מען גע'גנב'ט יודישע קינדער פאר די קאטאלישע קלויסטער (מאנאסטירען) וועגען (דער פאל מארטארא אין איטאליע אין די 60-ער יאהרען). די ענגלישע און פראנצויזישע גדולי ישראל, ווי משה מאנטעפיארע, קרעמיע און נאך אנדערע, האבען זיך אנגענומען פאר די מזרח־יודען האבען זיך פאר זיי געסטארעט ביים סולטאן, ביים כעדיוו פון מצרים, — און דערנאך האבען די פראנצויזישע יודען בעשלאסען צו גרינדען א וועלט־חברה וואס זאל זיך שטענדיג אננעמען פאר די אינטערעסען פון די מזרח־יודען: ערשטענס זיי צו אונטערשטיצען ווען עס ברעכט ערגיץ אויס א שטארקע רדיפה, און צווייטענס — צו פערברייטען די בילדונג צווישען די אונגעבילדעטע יודישע מאסען אין מזרח. די פראנצויזישע יודען האבען שטארק געגלויבט, אז די מזרח־יודען דארפען נאר ווערען געבילדעט, אויפגעקלערט, און זיך וועלען אויסמישען מיט אנדערע פעלקער, די פראנצויזען, ענגלענדער, דייטשען א. ד. ג. וועט

המליץ. מי יחיה ומי ימות...

הצפירה. מי בקצו ומי לא בקצו...

הצופה. דור הולך ודור בא...

הזמן. והארץ לעולם עומדת...

זשארגאן. וואס זאגען זיי עפים?

פאלקסצ. / פריינד. סע שיט זיך ביי זיי פסוקים ווי פון א זאק!

וואסחאד. / בודושטש. קאק איז ראנא איזאביליא...

לשון קודש. קינדערלעך, די וועלט בלייבט טאקי א וועלט, נאר איך געה אונטער; וואס א טאג, וואס א טאג פאל איך אלץ נידריגער און נידריגער. מע האט מיך פארגעסען, פארביטען אויף אנדערע; מע דיענט היינט נייע עבודה זרות...

אחיאסף. איך, באבעניו, ניט! נאט איז יודע דעם אמת, ווי איך דיען אייך געטריי. איך ציה פון זיך די קליי, איך בין זיך מפקיר פון אייערט וועגען! וואס מיך האט אפגעקאסט דער „הדור" פאראיאהרען זאלען מיר דאס אלע דא פארמאגען... אט פרעגט דעם לוח, פרעגט דעם השלח... רב לוח! השלח! וואס שווייגט איהר?

לוח. אמת, אמת, ווי מיר זענען יודען!

השלח. (שווייגט, קוים וואס ער שאקעלט צו מיט'ן קאפ) ע—מהי...

אחיאסף. איך בין ניט גלייך צו אנדערע (קוקט אויף „תושיה"). אנדערע בענוצען זיך מיט אייער הייליגען נאמען, באבעניו, רעכענען זיך פאר אייערע געטרייע אייניקלעך און געבען ארוים ביכלעך אויף עברי טייטש, פערפלייצען די וועלט מיט בלעטער, מיט פאלקסצייטונג, מיט „פרויענוועלטען" מיט „פרעמיעס"...

תושיה. (נעהט צו) דאס מיינט מען מיך? פארשטאכענע אויגען! און וואו איז דער „יוד" מיט דער „יודישע פאמיליע" מיט דעם „קליינעם יודעלע" מיט... מיט אלע איבריגע יודישע ביכלעך וואס רב אחיאסף האט ארויסגעגעבען?

אחיאסף. דאס איז אלץ געווען אמאל. אוים „יוד", אוים „יודישע פאמיליע", — אוים „קליין יודעלי"! — מגולגל געווארען און... געשטארבען.

המליץ. נפטר געווארען?

הצפירה. ברוך דיין אמת!

הצופה. כן יאבדו!

הזמן. כל אויבי עמך ישראל!

זשארגאן. וואס זאגען זיי?

פאלקסצ. / פריינד. דאס קוועלט מען אן וואס א „יוד" איז געשטארבען...

וואסחאד. / בודושטש. וו'טושושאס פירו פאחמעליע...

זשארגאן. א גדולה אויף דער באבע! איך האב געמיינט אז א „יוד" שטארבט אפ בעדארפען יודען וויינען...

אחיאסף. געפעלט אייך די „דיענסטמויד", זי איז דאך נאר א גאנצער פילאזאף!

תושיה. ווי לאנג האט איהר אליין געתנפה'ט די דאזיגע דיענסטמויד, געווען מיט איהר קוצעניו־מוצעניו, טויזענד קאמפלימענטען?

שוין אלעס גוט ווערען: מע וועט זיך מיט זיי דערפרעהען, שליעסען ברודערשאפט און זיי געבען אלע רעכטע. צו דעם צוועק און מיט דעם געדאנק איז אין די 60-ער יאהרען די פאריזער „אליאנס איזראעליט איניווערזעל" געגרינדעט געווארען, און אים יאהר 1873 האט זיך נאך דעם מוסטער די וויענער „אליאנץ איזראעליט" געגרינדעט, וועלכע האט שוין איצט פיעל אבטהיילונגען אין גאנץ עסטרייך.

לויט איהר אסטאוו (שטאטוטען) בעצוועקט די „אליאנץ":

1) די פאלקס-ערציעהונג ביי די יודען. צוליעב דעם גרינדעט און אונטערשטיצט די חברה יודישע שולען, און געברויכט אויך אנדערע מיטעל, וואס קענען דערצו דיענען.

2) די חברה אונטערשטיצט יודען דארט ווי זיי ליידען אלס יודען.

3) דער פעראיין גיט ארוים פרעמיעס פאר יודישע ליטעראַרישע און וויסענשאפטליכע ארבייטען.

מע קאן ניט זאגען. פיעל פון דעם וואס זי האט צוגעזאגט, האט די אליאנץ טאקי באמת געטהון. למשל, אז עס האט זיך געהאט אנגעהויבען ביי די רוסישע און רומענישע יודען א שטארקע עמיגראציע קיין אמעריקא און אין אנדערע לענדער, האט די וויענער אליאנץ באמת מיט הונדערטער טויזענדער רובל געשטיצט די עמיגראנטען. אז אין בולגאריע האבען זיך געהאט צונויפגעצויגען שווארצע וואלקען איבער די יודען, אז עס האט שוין דארט געשמעקט אין דער לופט מיט יודישע פאגראמען (עקסצעסע) האט די וויענער אליאנץ אויך געטהון וואס עס איז געווען אין איהרע כחות. די לעצטע צוויי דריי יאהר, צייט עס האבען זיך אנגעהויבען די רדיפות אין רומעניע, האט זי, ווי אזוי ניט-גיט, ווי אזוי מען איז מיט איהר גיט צופריעדען, אויך אויסגעגעבען הונדערטער טויזענדער רייניש אויף אונטערשטיצונגען פאר רומענישע עמיגראנטען. שולען אונטערשטיצט די וויענער אליאנץ אויך גיט ווייניג אין בולגאריע, סערביע, רומעניע און טאקי אין עסטרייך אליין. זי העלפט אויך איינציגע סטודענטען און סטודענטען-פעראיינע; אמאל האט זי גאר א סך געהאלפען. אויך ליטעראַרישע און וויסענשאפטליכע ארבייטען פון יודען בעלוינט זי אמאל. דאס אלעס קאן מען ביי דער אליאנץ ניט אבלייגנען. זי וואלט מעהר געטהון ווען זי זאל האבען מעהר מיטעל.

נאר אבער נאך דעם אלעמען איז אין דער גאנצער נהוגה פון דער אליאנץ פאראן אזעלכע סיבות וואס דורך זיי זענען די עסטרייכישע יודען, בעזונדערס אבער די עסטרייכישע ציוניסטען מיט דער אליאנץ אונצופריעדען, און האבען רעכט, — און טאקי די סיבות זענען אויך שולדיג אין דעם וואס די אליאנץ איז ניט אים שטאנד צו געווינען די סימפאטיען פונ'ם יודישען פאלק און האט דערפאר ווייניג משלענים (מיטגליעדער), חאטשי יעדער משלען צאהלט נאר 3 רייניש א יאהר, און ווייל זי האט ווייניג משלענים האט זי אויך ווייניג מיטעל.

(פארטזעצונג קומט.)

יעקב שאר.

פאליטישע ענינים.

(די לאגע אין ווענעצועלא. פרעזידענט קאסטרא איין אומזוסטע שמחה. רוסלאנד וועגען מאקעדאניען).

פאריגע וואך האבען די דייטשע און ענגלישע רעגירונג אריינגעשיקט דורך זייערע געזאנדטע, צום ווענעצועלאנישען מיניסטער

און וואס איז דאס פאר א נאמען „דיענסטמויד"?

אחיאסף. וואס איז די מעשה וואס איהר נעמט זיך אן די קריוודע פון דער דיענסטמויד? זי קאן דען אליין ניט בעשטעהן איהר שטעדטל?

זשארגאן. וועמען מיינט מען דאס די „דיענסטמויד"?

המליץ, הצפירה (צעלאכען זיך) חא—חא—חא!

הצופה, הזמן (העלפען לאכען) חי—חי—חי!

זשארגאן. געפעלט אייך אביסל א געלענדער? א געלעכטער זאל זיי אויסוואכסען אויפ'ן פופיק!

המליץ, הצפירה (לאכען נאך שטארקער) חא—חא- חא—חא!

הצופה, הזמן (העלפען לאכען) חי—חי—חי—חי!

זשארגאן. וואס לאכען זיי?

פאלקסצ. פריינד זיי קוועלען אן פון דיין שפראך.

אחיאסף. א בלומענשפראך פונ'ם פישמארק.

תושיה. ווי לאנג האט איהר אליין עקספלאטירט די דאזיגע שפראך פונ'ם פישמארק?

אחיאסף. מיר האבען אויפגעהערט און איהר האט אנגעהויבען. מיר האבען זיך מיט דער דאזיגער דינסטמויד אפגעגע'נט און איהר האט זי גענומען. מיר ווינשען אייך גליק און אריכת ימים. גאט זאל אייך העלפען איהר זאלט זיך מיט איהר עלטערען אין עושר און אין כבוד...

תושיה. א דאנק!

אחיאסף. נישטא פאר וואס!

המליץ, הצפירה די דאזיגע צוויי זענען זיך די בעסטע גוטע פריינד; וואס זיי ווינשען זיך איינס דאס אנדערע מעג עס פאלען אין ים אריין.

זשארגאן. וועלען אויספגר'ען אלע פיש.

לשון קודש. גענוג אייך שוין, קינדערלעך, זיך איבערוואַרפען מיט שטעכווערטלעך. זאגט בעסער ווער זענט איהר, איך זעה שוין ניט אקוראט אין דער פינסטער...

המליץ. איך בין באבעניו, דער עלטעסטער פון אייערע געטרייע איינקלעך, שוין העכער דרייסיג יאהר, אז איך געה מיר מיין וועג, דיען אייך געטריי, האלט מלחמה מיט זשארגאן...

לשון קודש. און וואס איז דאס פאר „בלעטלעך" וואס שלעפען זיך דיר נאך פון אונטען?

המליץ. דאס איז גלאט אזוי, מיינע אייגענע „בלעטער פון א טאג-בוך", וואס איך אליין פול זיי אן פון אויבען ביז אראפ, איך אליין זעץ זיי אוים, איך אליין דרוק זיי אפ...

זשארגאן. און טאקי ער אליין מחילה לייענט זיי...

אחיאסף. טאמער וואלט מען געבעטען די דינסטמויד, אז בשעת מע רעדט מיט „לשון קודש" זאל זי שטימען?

לשון קודש. (צו „הצפירה") און ווער ביזט דו?

דעם אייסערען איין אולטימאטום, דאס הייסט די לעצטע התראה, אין וועלכען זיי פאדערען, אז אין א משך פון 24 שעה זאל מען זיי געבען א קלארע תשובה אויף זייערע תביעות, וואס זיי האבען צו די ווענעצועלאנישע רעגירונג און אויב נישט וועלען זיי ארויסנעמען זייערע געזאנדטע פון קאראקאס, די הויפטשטאדט פון ווענעצועלא און וועלען שיקען זייער פלאטע, וואס שטעהט אין לא גועיראַ, אויף מלחמה.

ענגלאנד און דייטשלאנד האבען אסך, אסך תביעות צו די ווענעצועלאנישע רעגירונג. זייט די מרידות, וואס האבען זיך אנגעהויבען אין יאהר 1898 און דויערען נאך ביז היינט, האבען פיעל דייטשע און ענגלישע אונטערטהאנען, וועלכע וואהנען אין ווענעצועלא געהאט גרויסע הזיקות. די מורדים זענען בעפאלען אויף די דייטשע און ענגלישע איינוואהנער און האבען זיי בעראבעוועט און געפלינדערט. דייטשלאנד אליין מאכט א חשבון, אז אין די עטליכע יאהר, האבען איהרע אונטערטהאנען געהאט הזיקות אויף 5 מיליאנען מארק. א חוץ דעם האט דער פאריגער פרעזידענט פון ווענעצועלא אבגעמאכט מיט איניגע באנקהייזער אין דייטשלאנד און ענגלאנד צו בויען מעהרערע אייזענבאהן-ליניעס אין לאנד און האט ביי זיי געמאכט גרויסע הלואות און זייט אפאר יאהר צאהלט נישט דער נייער פרעזידענט טשיפריאנא קאסטרא נישט דעם קרן נישט די פראצענט. איניגע מאל האבען איהם די דייטשע און ענגלישע רעגירונג מתרה געוועזען ער זאל זיך נישט האלטען פאר גרינג; ער האט זיך אבער גאר נישט וויסענדיג געמאכט, ער האט נאך געהאט א העזה זיי צו ענטפערען מיט א זוינע הארבע ווערטער פון וועלכע ביידע רעגירונגען האבען זיך געפונען שטארק בעליידיגט. יעצט האבען שוין דייטשלאנד און ענגלאנד נישט געקאנט לענגער אריבער טראגען די חוצפה פון אזא קליינע מלוכה און האבען איהר געשיקט די לעצטע התראה און אז נאך 24 שעה האט די ווענעצועלאנישע רעגירונג קיין שום תשובה נישט געענטפערט, זענען די ביידע געזאנדטע ארויס פון דער הויפטשטאדט און די מלחמה האט זיך אנגעהויבען. די ערשטע צייט האט זיך פרעזידענט קאסטרא געהאלטען תקיף און אז עס איז אנגעקומען די ידיעה, אז דעם 9 טען דעצעמבער האבען די ענגלישע און דייטשע פלאטע צוגענומען 4 ווענעצועלאנישע קריגסשיפען מיט 390 מאן חיל, וואס זענען געוועזען אויף די שיפען, האט ער געלאזט ארעסטירען 27 דייטשע אונטערטהאנען און מען האט אין מיטען גאס פערברענט ענגלישע און דייטשע פאהנען. ערשט דען 14 דעצעמבער, אז עס איז אנגעקומען א ידיעה, אז די ענגלענדער און דייטשען שיעסען מיט הארמאטען אויף פועַרטא קאבעלא האט ער געשיקט א טעלעגראמע אז מען זאל זיך אונטערגעבען און האט אנגעהויבען בעטען א משפט שלום. פרעזידענט קאסטרא איז נאך די גרויסע מפלות, וואס זיין חיל האט געהאט און נאך די רעדע פון דעם אמעריקאנישען פרעזידענט רוזעוועלט, וועלכער האט בפירוש געזאגט, אז ער וועט זיך אין דער מלחמה נישט מישען, געווארען ביי זיך אראבגעפאלען און האט אנגעהויבען נאכגעבען די פארדערונגען, וואס מען פאדערט פון איהם, ער האט צו געזאגט צו צאהלען די חובות, חאטש נישט ער, נאר דער פאריגער פרעזידענט האט זיי געבארגט, באלד ווי עס וועט נאר ווערען שלום. ענגלאנד און דייטשלאנד ווילען אבער דערוויל דערפון נישט וויסען. באלפור דער ענג-

הצפירה. איך בין א ווארשעווער חברה'מאן, דאס הייסט איין אייראפעער, א וועלטליכער מענש, נישט קיין בטלן, נישט קיין מלמד. איך באזיץ אכט שפראך...

זשארגאן. ער רעדט הייסט עס פון פייער און פון וואסער און פונ'ם שלאף און אויפ'ן ווינק און האלבע ווערטער און צו דער וואנט און אונטער דער נאז און אויפ'ן רבי'ן...

אחיאסף. א מויל! פעך און שוועבעל!

לשון קודש. (בעווייזט אויף „הצופה" און „הזמן") און ווער זענען יענע צוויי יונגעלייט? עפיס נישט קענטליכע, די משמעות נישט קיין היגע?

הצופה. איהר ווילט וויסען, באבעניו, ווער איך בין? טהוט א קוק אויף „הצפירה"; דאס בין איך ער מיט די ביינער; יענער געהט ארויס אלע טאג, איך געה ארויס אלע טאג; יענער הויבט זיך אן מיט א ה' און מיט א צדיק, איך הויב זיך אן מיט א ה' און מיט א צדיק...

הזמן. און איך געה ארויס לעת־עתה נאר צוויי מאל אין דער וואך...

זשארגאן. און איז צופריעדען...

לשון קודש. (בעווייזט אויף פאלקסצייטונג און פריינד) און יענע צוויי?

פריינד. פראסטע יודען, בעלי־מלאכות, לעבען פון איינענע הא־רעוואניע, און רעדען פראסט יודיש. איך בין דער ער־שטער צווישען יודען, וואס מע האט מיר ערלויבט איך זאל ארויסגעהן אלע טאג אין פעטערסבורג...

פאלקסצ. און איך געה נאך לעת־עתה ניט ארויס אלע טאג, בסך הכל איין מאל אין וואך, נאר דערפאר קאסט איך אין גאנצען פיער קארבוינעס א יאהר און שענק א פרעמיע אלע ווערק פון שלום־עליכם אין 4 בענדער פאר איין קערבל. דאס הייסט, צוזאמען מיט אלע ווערק פון שלום־עליכם קאסט איך פינף קארבען...

אחיאסף. איהר האט געהערט די מעשה מיט'ן אכס? אמאל איז געוועזען א יוד איין אכסענהענדלער, האט זיך געטראפען, ער איז פלוצים פארשלאפט געווארען, האט ער מנדר געוועזען איין אכס אויף ארעמע לייט. אז גאט האט גע־האלפען ער איז געזונד געווארען, האט ער זיך בע־טראכט, אז אוועקגעבען איין אכס איז איין עבירה, ער קאסט א פיפציגער. וואס טהוט מען? איז ער נעפאלען אויף איין עצה: ער האט ארויסגעפיהרט אויפ'ן מארק איין אכס מיט א האהן און האט אוועקגעשטעלט א מקח: פיפציג קארבען פאר'ן האהן און פאר'ן אכס נישט מעהר ווי פיפציג קאפיקעס, נאר בתנאי, אז דעם אכס אהן דעם האהן פארקויפט ער ניט...

זשארגאן. א משל לעמעשקע.

אחיאסף. די דינסטמויד לאזט גאר א ווארט ניט אויסרעדען! איין עזות אביסל!

לישער פרעמיער מיניסטער האט געזאגט, אז ווען די פעראייניגטע שטאטען פון אמעריקא וואלטען פארגעלייגט דעם פראיעקט פון א משפט שלום, וואלטען זיי עס א ודאי אנגענומען, אבער אז קאסטרא האט עס פארגעלעגט ווילען זיי דערפען נישט וויסען, פרעזידענט קאסטרא איז ביי זיי נישט אזא בטוח, מען זאל איהם קענען טרויען אויף זיין הן צדק.

ווענעצועלא איז א רעפובליקאנישע מדינה אין דרום אמעריקא אונ האט ווי אלע אמעריקאנישע שטאטען א פרעזידענט אונ פיהרט זיך ווי אלע רופובליקען. דער היינטיגער פרעזידענט קאסטרא איז אלט א יאהר 40, ער איז צו זיין ממשלה געקומען דורך בלוט אונ פייער, איבער טויזענדער מענשען איז ער געטרעטען ביז ער איז צו זיין היינטיגע גרויסע מדרגה געקומען. אין די יונגע יאהרען, דערצעהלט מען, איז ער געוועזען א פראסטער אייזעל טרייבער, ער האט זיך גע־פרייט אז ער האט בעקומען צו טראגען א זעקעל קאפע אונ חאפען דערפאר א פאר גולדען ער האט אבער געוואוסט, אז ער איז צו עפעס גרעסערס בעשאפען, פון תמיד אן האט ער געהאט גרויס חשק צו הערשען אונ האט דעריבער זעהר אפט געמאכט בונטעס. ער איז מיט דער צייט געווארען דער אנפיהרער פון א גאנצע מחנה בונ־טאווושציקעס, ער האט זיך פארגענומען צו ווערען דער הערשער איבער א גאנץ לאנד אונ ער האט עס אויסגעפיהרט. זיין הצלחה אין זיינע מלחמות איז זעהר גרויס געוועזען אונ האט מנצח געווען אומעטום. דער לעצטער אונ גרעסטער נצחון זיינער איז געוועזען ביי קאראקאס, דער דאמאלסדיגער פרעזידענט אנדראדע איז אנטלאפען אונ ער האט איבערגענומען די מלוכה איבער ווענעצועלא. קאסטרא איז פאר זיין גבורה זעהר בעליעבט ביי זיינע סאלדאטען אונ זיי זענען גרייט צו געהן פאר איהם אין פייער אונ וואסער. זיין בטחון אויף זיין אייגענעם מוטה אונ דאס טריישאפט פון זיינע סאלדאטען האט איהם געגעבען די העזה זיך צו שטעלען געגען אזוינע צוויי שטארקע מלוכות ווי ענגלאנד אונ דייטשלאנד. נון זעהט ער אבער איין, אז ער האט צופיעל פון זיך געהאלטען אונ בעט שוין שלום.

שלום וויל אבער ענגלאנד נישט שליסען נוט מיט ווענעצועלא נישט מיט דעם מולאה פון סאמאלי־לאנד, הגם זי האט דערגאנגען אז די שמחה וואס די בלעטער האבען געמאלדען, אז בשעת דער מולאה איז געווען פערדבק׳עט אין זיינע תפלות, האט מען איהם מיט א קאנזאל דערשטאכען, איז איין אומזוסטיגע, אז דער מולאה לעבט אונ נעמט צו זאמען א פריש חיל צו פיהרען מלחמה מיט ענגלאנד. ענגלאנד זעהט איצט, אז דער מזל איהרער איז גרויס אונ רעכענט, אז ער וועט איהר בעגלייטען אויף אלע מלחמות.

נישט גרויס אבער איז ענגלאנדס מזל אין טערקיי, דארטען קאן זי נישט זאגען אזא ברייטע דעה ווי זי איז געוואהנט, דארטען מוז זי אבטרעטען דאס ארט פאר א שטארקערע מלוכה פאר איהר, דארטען גילט דאס ווארט וואס רוסלאנד זאגט אונ נאך איהרע רייד ריכט מען זיך. רוסלאנד האט נישט לאנג אריינגעשיקט די טערקישע רעגירונג דורך איהר געזאנדטען זינאיעוו, אז זי זאל, וואס צום ניכסטען איינ־פיהרען נייע תקנות אין מאקעדאניע, כדי די קריסטליכע איינוואהנער זאלען נישט האבען אויף וואס זיך צו בעקלאגען אונ זי זאל זעהען איינצושטילען די אונרוהען אין לאנד. י. ש.

נייעס פון דער וואך.

I. וועלט נייעס.

— די דאקטוירים־געזעלשאפט, וואס האט זיך געבילדעט אין רוסלאנד צום זכרון פון דעם בעריהמטען רוסישען דאקטאר פיראגאוו, האט בעשלאסען זיך צו ווענדען מיט א בקשה צום יוסטיץ־מיניסטער, מען זאל מבטל זיין די לייב־שטראף, וואס איז איינגעפיהרט אין די דערפער אין רוסלאנד.

— נישט לאנג איז אין פעטערסבורג געווען איין אספה ביי די ארבייטער מיט די ערלויבניש פון דער רעגירונג. דער צוועק פון דער אספה איז געווען זיך צו האלטען איין עצה וועגען פערשיעדענע פראגען אין דער ארבייטער־לאגע. די דאזיגע אספה איז די ערשטע עפענט־ליכע ארבייטער־אספה אין רוסלאנד.

-- אין מיניסטעריום פאר וועגען אונ באהנען ארבייט מען אויס א פלאן, מען זאל לאזען בילינגער דעם מקח פון די באהן־בילעטען פאר די וואס פאהרען בעגלייטען קראנקע.

— נישט לאנג האט רוסלאנד געפייערט דאס צוויי הונדערט־יעהריגע יובילעאום זייט די שטאדט פעטערסבורג איז געגרינדעט געווארען. צום זכרון אן דעם דאזיגען יובילעאום האט די שטאדט־פערוואלטונג אין פעטערסבורג בעשלאסען צו געבען פון דער שטעדטישער קאסע 20,000,000 רובל צו בויען א גרויסען שפיטאל, אין וועלכען עס וועלען זיין 1000 בעטלעך; 6,000,000 רובל צו בויען 20 שולען אונ 2,000 רובל א פרעמיע פאר דעם וואס וועט פערפאסען א קאמפאזיציע לכבוד דעם יובילעאום.

— דער רוסישער פינאנץ־מיניסטער האט ערלויבט צו עפענען אין טאמאשאוו (פיעטראקאווער גוב.) א האנדעלס־שולע פון 7 קלאסען אויף די קאסטען פון די שטעדטישע קויפלייט.

המליץ.	שבעה דברים בגולם.
הצפירה.	חוצפא כלפי שמיא מהני.
הצופה.	ענה כסיל כאולתו.
הזמן.	אל תען כסיל כאולתו.
זשארגאן.	וואס זאגען זיי?
פאלקסצ. / פריינד	מע שפרעכט דיר אפ א גוט אויג, מע חזר׳ט פסוקים...
זשארגאן.	מע לופטערט הייסט דאס די שפראך?
וואסחאד. / בודושטש.	וויענטילירוייט אימושטשעסטווא...
אחיאסף.	די צוויי בחורים האלטען פון זשארגאן איין עולם ומלואו; וואס זשארגאן זאגט ועצען זיי באלד איבער אויף זייער לשון.
לשון קודש.	(הילט זיך איין אין שווארצען שלייער, לאזט זיך געהן מיט א זיפ׳ץ) זייט געזונד, קינדערלעך, קריעגט אייך ניט, לעבט אין פריעדען, אונ פארגעסט נישט אייער אלטע אלטע באבע... (אחיאסף, תושיה, לוח, השלח, המליץ, הצפירה, הצופה, הזמן לאזען זיך זי באגלייטען, זשארגאן וויל אויך נאכגעהן, לאזט מען נישט (אוועק, דינסטמויד!) וואסחאד אונ בודוש־טשנאסט גריסען איהר פון דערווייטען).

— איינינע אדעסער בוכהענדלער האבען זיך געווענדעט מיט א בקשה צו דער רוסישער רעגירונג, מען זאל זיי ערלויבען צו פערקויפען אין די רעגירונגס־ווייןהאנדלונגען די ביכער, וועלכע זענען ערלויבט צו האלטען אין די פאלקס־ביבליאטהעקען.

— היינטיגעם יאהר זענען אין פינלאנד די תבואות זעהר נישט געראטען און עס איז דארט א גרוים יקרות. כדי צו העלפען די ארימע נויטבעדערפטיגע פינלענדער, וועט מען אין קורצען מאכען אין פעטערסבורג א לאטעריע אויף א גרויסע סומע; דער קלענסטער געווינס וועט זיין פון 5,000 און דער גרעסטער פון 500,000 פינישע מארקען.

— די רוסישע רעגירונג האט מסכים געווען צו דעם פראיעקט, וואס מען האט איהר פארגעטראגען, אז אלע וועלכע פערקויפען זייער ארבייט, דאס הייסט די וועלכע דיענען און ארבייטען ביי אנדערע, זאלען זיך פערזיכערען דאס לעבען.

— איינינע דירעקטארען פון אדעסער לעהרן־שולען האבען זיך געווענדעט מיט א בקשה צו דעם קוראטאר פון דער אדעסער לעהר־קאמיסיאן, ער זאל ערלויבען צו בעפרייען פון לערנען די תלמידים, וואס וואהנען הינטער דער שטאדט אין די טעג ווען עס איז גרויסע פרעסט, מחמת עס האבען שוין פאסירט א סך אונגליקען. דער קוראטאר האט עס ערלויבט.

— דער פערוואלטער פון די באהנען אין זיד־רוסלאנד האט ארויסגעגעבען א בעפעהל אין אלע באהן־סטאציאנען, אז מען זאל געבען אלע פאסאזשירען און ארבייטער, וועלכע קענען נישט ווייטער פאהרען מחמת די גרויסע שנייען, אלץ וואס זיי האבען נייט'ג צום עסען. דער בעאמטער פון דער סטאנציע, וואו די באהן איז שטעהען געבליעבען זאל בעשטעלען עסען פאר אלע פאסאזשירען ביי דעם וואס האלט דעם בופעט אין וואקזאל און ווען דער „בופעטשיק" קאן עס נישט אליין צושטעלען זאל מען טעלעגראפירען צו די נעהנטסטע סטאנציעס, אז די בופעטשיקעס פון יענע וואקזאלען זאלען אנגרייטען עסען פאר א בעשטימטע צאהל פאסאזשירען.

— פון דעם 23 ביז דעם 30טען נאוועמבער, דאס הייסט אין א משך פון א וואך, האט מען אין אדעסא פערברענט 368 מייז. בסך הכל האט מען שוין זייט מען האט אנגעהויבען מלחמה האלטען מיט דער דזשומא פערברענט 15382 מייז, דערונטער 5326 דזשומא־מייז.

— אין לאנדאן האט מען די צייטען נעחאפט דעם דירעקטאר פון א פראנצויזישער לעבענס־פערזיכערונג־געזעלשאפט, וועלכער האט בע'גנב'עט די קאסע אויף 6 מיליאן פראנק און נאך 3 מיליאן פראנק פרעמד געלד.

— דעם 16 דעצעמבער איז אין אנדיזשאן, אין אזיאטישען רוסלאנד, געווען א שרעקליכע ערדציטערניש און עס זענען איינגעפאלען איבער 9000 הייזער, מעהר פון 150 מענשען זענען גע'הרג'עט און 300 מענשען זענען שווער פערוואונדערט געווארען. די גאנצע שטאדט איז אין סכנה, די איינוואהנער 40000 נפשות, האבען נייטיג הילף.

אין מאדריד, די הויפטשטאדט פון שפאניע, האט מען נישט לאנג געחאפט די פראנצויזישע פאמיליע עמבער, וועלכע די פראנצויזישע פאליציי זוכט שוין זייט א האלב יאהר. פאמיליע עמבער האט געמאכט אין פראנקרייך גרויסע שווינדלען אויף כמה מיליאנען, אין וועלכע עס זענען פערמישט אסך גרויסע לייט פון פראנקרייך.

גראף לאמזדארף, דער רוסישער מיניסטער דעם איסערען, איז געפאהרען אין אויסלאנד, ער וועט זיין אין עסטרייך, סערביע און בולגאריע. מען רעכענט אז זיין רייזע האט א שייכות מיט דעם בריעף, וואס די רוסישע רעגירונג האט אריינגעשיקט צום סולטאן וועגען די מאקעדאנישע פראגע.

II. יודישע נייעס.

— אין דער קאלאניע נאוואפאלטאווקא אין חערסאנער גוב. האט מען נישט לאנג געעפענט א שולע פאר יודישע לאנד ארבייטער. דער דירעקטאר פון דער שולע ה. לובארסקי האט אין דעם טאג בעקומען וואונש־טעלעגראמען: פון דעם מיניסטער פאר לאנד־ארבייט, פון דעם פערוואלטער אויף די רעגירונגס גיטער אין חערסאן ·און אין בעסאראביען, פון באראן גינצבורג און פון דעם קאמיטעט פון „יק"א".

— נישט לאנג האט ד"ר אווינאוויצקי אוים אדעסא געעפענט א יודישע פריוואט־שולע פאר יונגלעך אין אדעסא. ביי דעם עפנען איז געווען דער אינספעקטאר ה' שפאקאווסקי איבער די אדעסער פאלקס־שולען און די ראבינער קרעפס, סלאושטש און נאך פיעל חשוב'דיגע מענשען אין אדעסא. אין דער דאזיגער שולע לערנען 80 קינדער, דער־פון צאהלען איין העלפט גאר נישט, פון די אנדערע העלפט צאהלען מאנכע צו 50 קאפיקעס א חודש. 25 קינדער, וואס זייערע עלטערן זענען שוין פערמעגליכע מענשען צאהלען צו 2 רובעל א חודש. פאר די ארימע צאהלען פערשיעדענע בעלי צדקות. די הוצאות פון דער שולע בעטרעפט 200 רובעל א חודש. אין דער דאזיגער שולע זענען פאראן 5 לעהרער און 2 לעהרערינען. די קינדער פון די העכערע קלאסען רעדען גאנץ גוט העברעאיש.

— דאס מיניסטעריום פאר פאלקס־בילדונג האט ערלויבט צו עפענען אין קיעוו א יודישע קרוינס־שולע פון 2 קלאסען מיט א בעזונדער אבטיילונג, וואו צו לערנען מלאכות. דעם פלאץ וואו די שולע וועט געבויט ווערען האבען מנדב געווען די ברידער בראדסקי; זיי האבען זיך אויך אונטערגענומען צו בויען די שולע אויף זייער רעכנונג. דער בנין פון דער שולע דארף קאסטען 200000 רובל.

די רוסישע רעגירונג האט ערלויבט צוריק אריינצונעמען 80 סטודענטען, וועלכע מען האט ארויסגעטריבען פון די אוניווערזיטעטען, ווייל זיי האבען געמאכט אונרוהען, צווישען די דאזיגע סטודענטען געפינען זיך פיעל פון קיעווער פאליטעכניקום, וועלכע האבען נישט צו צאהלען קיין לעהרען־געלד און קענען דעריבער נישט אריינקומען אין אוניווער־זיטעט. וואו די ידיעה וועגען די ארימע סטודענטען איז אנגעקומען צו די ברידער בראדסקי אין קיעוו, האט יעדער פון זיי געגעבען צו 500 רובל איינצוצאהלען פאר זיי שכר־למוד.

— דיענסטאג דעם 26 פון היינטיגען חודש האבען די חברה מרבי השכלה אין פעטערסבורג געמאכט א קאנצערט־אבענד. די הכנסה פון דעם אבענד איז פאר יודישע ארימע סטודענטען. דער זאל, וואו דער אבענד איז פארגעקומען איז איינער פון די גרעסטע סאלאנען אין פע־טערסבורג און פונדעסטוועגען איז ער געוועזען אזוי פול, אז מען האט כמעט קיין ליידיגען ארט נישט מעהר געפונען. די הכנסה איז דעריבער פערגרעסערט געווארען אויף א סך מעהר וויפיעל מען האט זיך גערעכענט.

— אין סענאט קומט אצונד פאר די פראגע, אויב יודען האבען דאס רעכט, לויט די געזעצע פון 3 מאי 1882, זיך אנצושאפען פעלדער אין די ערטער וואו זיי מעגען וואהנען.

— דער יוד לואי איזראעלם אין ווענער, דייטשלאנד, איז גע־וועהלט געווארען צום בירגעמייסטער.

— פראפעסאר גאלאנץ אין לאנדאן איז געוועהלט געווארען צום סעקרעטער פון דער נייער בריטישער אקאדעמיע.

— דאס פראקוראטאריום אין קאניץ האט בעשטימט א סומע פון 20,000 מארק אלס פרעמיע פאר דעם, וואס וועט געפינען דעם אמת'ן רוצח פון דעם סטודענט ווינטער, איבער וועלכען מען האט חושד געוועזען איינינע יודען.

— מעהרערע יודישע גרויסע לייט אין פראנקרייך, האבען גע־

גרינדעט א קאמיטעט מלחמה צו האלטען מיט דעם אנטיסעמיטיזם אין פראנקרייך און האבען צעשיקט איין אויפרוף צו אלע יודישע קהלות אין פראנקרייך און אלזשיר. אויף דעם אויפרוף זענען נע'חתמ'עט נארצים כעווען, דער פרעזידענט פון דער חברה „כל ישראל חברים“, שלמה ריינאק, דער מיטגליעד פון דער פראנצויזישער אקאדעמיע און נאך אנדערע יודישע גרויסע לייט.

— אין לאנדאן וועט זיך קירצליך ווידער אנהויבען די אספה געגען די עמיגראציאן.

— פון בוקארעסט שרייבט מען, אז דער רומענישער פארלאמענט האט אויסגעקליבען א קאמיסיאן, וועלכע זאל בעהאנדלען די פראגע וועגען געבען שווי זכיות די פרעמדע איינוואהנער. די חברים פון דער דאזיגער קאמיסיאן זענען אלע בעוואוסטע אנטיסעמיטען. עס פערשטעהט זיך, אז מען קאן ווייניג וואס האפען, אז די דאזיגע קאמיסיע וועט פערבעסערן די לאגע פון די רומענישע יודען.

דער משפט אין טשענסטאחאוו.

דעם 20 דעצעמבער האט זיך אין טשענסטאחאוו (פעטראקאווער גוב.) אנגעהויבען דער משפט געגען די, וואס האבען בעראבעוועט די יודען. עס זענען בעשולדיגט 75 מענשען, 5 פון זיי זענען נישט געקומען. די קלעגער האבען 1 אדוואקאט און די אנגעקלאגטע — 6 אדוואקאטען. אין דעם בעשולדיגונגס־אקט איז אזוי געשריעבען:

דעם 11 סעפטעמבער פון היינטיגעם יאהר 9 דעם זייגער אין דער פריה איז אין טשענסטאחאוו געגאנגען די פרוי טהעאפילע קרוקאווא אין אלטען מארק און האט געקויפט ביי דעם פרוכט־הענדלער דוד אדערבערג פאר 2 רובל בארנעס. אז זי האט בעצאהלט די 2 רובל און האט אנגעהויבען איבערשיטען די בארנעס אין איהר קויש, האט זי דערזעהען, אז די בארנעס זענען פערפוילט און האט געבעטען אדער־בערגען, ער זאל איהר צוריקגעבען דאס געלד. אדערבערג אליין האט איהר געוואלט צוריקגעבען דאס געלד. נאר גראד זענען אנגעקומען אנדערע 3 יודען. און האבען איהם נישט געהייסען צוריקגעבען דאס געלד. די פרוי איז בייז געווארען אויף די יודען, וואס מישען זיך אין פרעמדענס געשעפטען און האט איינעם פון זיי א שטויס געטהון, דער־פאר האבען איהר די אנדערע צוויי יודען געשלאגען מיט שטעקענס.

טהעאפילע קרוקאווא האט געמאכט א גוואלד און אויף איהר געשריי איז אנגעקומען איהר מאן אנדרזיי קרוק, און האט זיך אנגעהויבען קריגען מיט די יודען. באלד דערויף איז אויך געקומען פאליציי און האט פונאנדערגעריסען די שלעגער און האט געשיקט נאך א דאקטאר צו בעזעהען די פרוי, וועלכע האט נישט געקאנט אדער נישט געוואלט זיך אויפהויבען פון ארט. דער דאקטאר האט געזאגט, אז די קלעפ זענען נישט קיין געפעהרליכע און האט געהייסען מען זאל איהר אויף א וואגען אהיים פיהרען. אין א האלב שעה שפעטער האט דער מאן מיט זיינע 3 קינדער איהר אוועקגעפיהרט אין שפיטאל און אליין איז ער אוועק אין גאס און האט דערצעהלט פאר דעם קריסטליכען עולם, וועלכע זענען געשטאנען ביי דעם קלויסטער סוו. זיגמונט, אז די יודען האבען גע'הרג'עט זיין פרוי. באלד איז ארוים אין שטאדט א קלאנג, אז די יודען האבען גע'הרג'עט א קריסטליכע פרוי. דער עולם איז אלץ גרעסער געווארען, און מיטאג צייט, בשעת די ארבייטער זענען צוריק געגאנגען פון די פאבריקען איז געווארען זעהר א גרויס לארם און דער עולם האט גענומען געהן צום אלטען מארק, נישט קוקענדיג אויף די פאליציי, וואס האט זיי מתרה געווען, זיי זאלען נישט געהן, און דארטען האבען זיי אנגעהויבען ברעכען די טישלעך, וואו די יודען זענען געשטאנען, געווארפען און געטראטען די פירות און עסענוואהרג און צעבראכען די שויבען פון די יודישע הייזער און געוועלבער. ערשט, אז עס זענען אנ־געקומען אסך פאליציי, זענען זיי אוועק פון אלטען מארק און געהענדיג האבען זיי אויך צעבראכען שויבען פון יודישע הייזער אין די גאסען, דורך וועלכע זיי זענען געגאנגען. דערנאך האבען זיי זיך אלע צונויפ־גענומען און זענען אויך אויף דער קראקאווסקא גאס און האבען דארטען צעבראכען 30 געוועלבער. דאס רוב פון די ראבירער זענען געוועזען פאבריק־ארבייטער, וואס זענען ארומגעגאנגען אהן ארבייט. דער המון איז פון מינוט צו מינוט גרעסער געווארען און ארום 4 דעם זייגער זענען שוין געוועזען איין ערך פון 4000 מאן. די פאליציי איז צו שוואך געוועזען איינצוהאלטען אזא גרויסען עולם, שפעטער איז אפילו שטילער גע־ווארען, דער פאליציימייסטער האט אבער פערשטאנען, אז 7 דעם זייגער, ווען אלע ארבייטער וועלען צוריקגעהן פון די פאבריקען, וועט זיך ווידער אנהויבען גרויסע אונרוהען, און האט דעריבער געבעטען ביי די מיליטער, זיי זאלען איהם העלפען.

די סאלדאטען האבען ביסלעך־ווייז צעטריבען דעם אונרוהיגען עולם, אבער געגען אבענד זענען צוגעקומען א גרויסע צאהל ארבייטער פון די פאבריקען, און די אונרוהען האבען זיך ווידער אנגעהויבען נאך שטארקער, נאך שרעקליכער ווי פריהער. די סאלדאטען האבען זיי נישט געקאנט פונאנדער טרייבען; דער גערייצטער המון האט זיי נאך געזידעלט און בעווארפען מיט שטיינער.

דער לארם איז אלץ שטארקער און שטארקער געווארען: די ארבייטער האבען נישט אויפגעהערט צו האגלען מיט שטיינער אויף די סאלדאטען, דער קאמאנדיר פון די סאלדאטען האט זיי געהייסען זיך צוגרייטען צום שיעסען, נאר דאס האט אויך נישט געהאלפען, אדרבא, דער עולם איז נאך מעהר אויפגעבראכט געווארען און האבען פון א טהייל סאלדאטען ארויסגעהאפט דעם געוועהר. דענסטמאל האט דער קאמאנדיר איינגעזעהען, אז מיט סטראשענען אליין וועט ער גאר נישט אויספיהרען און האט געהייסען שיעסען. דאס האט געווירקט: דער עולם האט אנגעהויבען פונאנדער צו געהן. פון דעם שיעסען זענען 2 ארבייטער גע'הרג'עט און 7 פערוואונדעט געווארען. שטיל אין גאנצען איז אבער נאך אלץ נישט געווארען. צוריקגעהענדיג האבען זיי אויך נישט אויפגעהערט צו ראבירען, אנדערע געוועלבער האבען זיי אויס־ראבירט אנדערע אונטערגעצינדען.

בשעת כמעט אלע סאלדאטען זענען געוועזען פערנומען איינ־צושטילען די אונרוהען ביין קלויסטער סוו. זיגמונט, האבען זיך צו־זאמענגענומען קליינע פארטיעס און האבען חרוב געמאכט יודישע הייזער און געוועלבער אין אנדערע גאסען. ערשט 10 דעם זייגער אין אבענד זענען דארט אנגעקומען פאליציי און האבען נישט דערלאזען מעהר קיין אונרוהען.

די אונרוהען אין טשענסטאחאוו האבען צערייצט דעם המון פון ארומיגע דערפער און אין 4 טעג שפעטער דעם 11 טען סעפטעמבער זענען געוועזען אונרוהען אין די דערפער אסטאטני גראש, בלעשנא און וואיטאסטווא, וואו מען האט אויך חרוב געמאכט יודישע הייזער און געוועלבער און מען האט אויך א קליינע צאהל יודען געשלאגען.

די חקירה ודרישה האט דערוויזען, אז מען האט איין ערך פון 100 געוועלבער חרוב געמאכט און די סחורות וואס דארטען זענען גע־ווען האט מען צעבראכען און צעריסען; אין 200 הייזער האט מען איינ־געבראכען 43 טהירען, 160 פענסטער־ראמען און 4000 שויבען אויסגעבראכען, בסך הכל האבען די ראבירער געמאכט היזקות אויף איין ערך פון 120,000 רובל. 20 יודען האט מען שטארק געשלאגען, אנדערע זענען אויך פער־וואונדעט געווארען, פון די סאלדאטען און די פאליציי זענען אויך אסך פערוואונדעט געווארען.

נאהענט און ווייט.

„שענע יודען"

וועגען דעם געוועזענעם וויצע-פינאנץ-מיניסטער ה' קאוואלעווסקי, וועלכער איז ניט לאנג ארויסגעטרעטען פון מיניסטעריום, דערצעהלען די רוסישע צייטונגען פיעל גוטע זאכען.

אונטערעסאנט איז זיין מיינונג, וועגען דעם וואס דאס פינאנץ-מיניסטעריום דארף טהון פאר דעם פאלק: „מיר נעהמען, זאגט ה' קאוואלעווסקי, פון פאלק א סך, מיר נעהמען פון פאלק פערשיעדענע נאלאגען און אויסער דעם, ווען איינעם געהט שלעכט אין לעבען, טרינקט ער פון גרויסע צרות בראנפען און זיין לעצטע קאפיקע געהט אריין אין אונזער „מאנאפאליע", געהט ווידער איינעם גוט און ער-שפארט געלד, טראגט ער ווידער צו אונז אין די שפארקאסען; און דערפאר, וואס מיר נעהמען ביים פאלק א סך, מוזען מיר דעם פאלק א סך געבען."

און ווייסט איהר, וואס מען דארף נאך ה' קאוואלעווסקיס מיינונג געבען דעם פאלק? בילדונג און בילדונג, שולען, א סך שולען. עס איז קיין אונטערשיעד ניט וואס פאר א שולען, אבי וואס נאר מעהר שולען. א שולע איז אין יעדער שטאדט נייטיג, קומט אומעטום צונויף און דעריבער האט דאס פינאנץ-מיניסטעריום זיך גענומען אין די לעצטע יאהרען איינפיהרען „פראפעסיאנאלנע" שולען; חאטש מיט שולען וואלטען זיך אנדערע בעדארפט פארנעהמען, נאר ביי אנדערע געדויערט יאהרען, איידער מען בעקומט איין ערלויבניש אויף א שולע און דאס פינאנץ-מיניסטעריום האט אויף זיך גענומען גרינגער און גיכער דאס צו מאכען, כדי אין רוסלאנד זאל זיך פערשפרייטען א סך, א סך שולען.

ווי ריכטיג זענען די ווערטער פון דעם געוועזענעם מיניסטער קאן דיענען אלס בעסטער ביישפיעל די שטאדט ב ע ר ד י ט ש ע ב.

בערדיטשעב איז ניט קיין שטעדטל, נאר א גרויסע שטאדט, אין וועלכע עס צעהלט זיך הונדערט טויזענט איינוואהנער און די דאזיגע גרויסע שטאדט פארמאגט ג א ר נ י ש ט.

שוין 25 יאהר, אז בערדיטשעב חלאפאטשעט וועגען א גימ-נאזיע, שוין 10 יאהר אז זי חלאפאטשעט וועגען א האנדעלס-שולע, שוין אויך א יאהר צעהן אז בערדיטשעב האט איינגעגעבען, מען זאל דארט ערלויבען א קרעדיטנע באנק, א לאמבארד און נאך נייטיגע שטאדט-זאכען; שא, שטיל! מען הערט נישט און מען זעהט נישט!...

אמת, מען האט געשריבען, מען האט טעלעגראפירט: אט אט באלד וועט שוין בערדיטשעב עפיס פארמאגען, נאר אזוי געהט אוועק יאהרען און בערדיטשעב האט גאר נישט.

אויף אזא אופן געהט די שטאדט צוריק און שטארבט אב צו ביסלעך; זי קאן איצטער ניט לעבען, ווי זי האט געלעבט צוריק מיט 25 יאהר. א שטאדט פון 100000 איינוואהנער מוז האבען א גימ-נאזיע, א האנדעלס שולע און נאך „א סך, א סך שולען", זי מוז אויך האבען א באנק, וואו צו האבען ביליגען קרעדיט און א לאמבארד, מען זאל ניט דארפען אנקומען צו די וואוכערניקעס מיט משכנות פאר גרויסע פראצענטען.

בערדיטשעב איז די איינציגע שטאדט אין רוסלאנד, וועלכע געפינט זיך אין אזא טרויעריגע לאגע.

יעדע ארעמע שטאדט פון 20 אדער 30 טויזענד איינוואהנער פארמאגט א סך מעהר, ווי דאס רייכע בערדיטשעב מיט איהרע 100 טויזענד איינוואהנער.

דעם אמת מוז מען אבער זאגען, אז א סך זענען אין דעם שולדיג די בערדיטשעווער בעלי-הבתים אליין.

פון לאנגע יאהרען אן זענען בערדיטשעווער בעלי-הבתים בעריהמט דערמיט, וואס זיי האבען ליעב שרייבען „פראשעניעס", בויען לופט-שלעסער און מאכען פלענער.

ווי עס קומט צו א „פראשעניע" שרייבען, וואכסען אלע אויס, אלע זענען דא, יעדער האט ליעב אונטער צו שרייבען זיך אונטער א פראשעניע: פאר וואס ניט? פארט א בעל-הבית! נאר ווי עס קומט צום אויספיהרען א זאך, דאס הייסט, ווי מען דארף אויפשפילען די קעשענע, זיך לאזען עפעס קאסטען. געבען אגעוויסען קאפיטאל צו גרינדען די נייטיגע שטאדט-זאכען. איז קיינער ניט דא אין דער היים.

— האבען ביליגען קרעדיט, איין אומזוסטיגע שולע פאר די קינדער, — פאר וואס ניט? זעהר שען! נאר אריינלעגען געלד אין אזוינע זאכען איז אין גאנץ בערדיטשעב, צווישען די 100 טויזענט איינוואהנער, ניט דא קיין סך בעלנים.

בערדיטשעווער איינוואהנער ווילען אפילו נישט צאהלען פאר זייער איינציג רייכטהום — דער טראמוואי (קאנקע): אדער מען געהט צופוס אדער מען „פאהרט אזוי אונטער"... היינט ווער רעדט שויז צו געבען עטליכע צעהנדליג טויזענטער אויף א שולע אדער אויף צו גרינדען א באנק מיט ביליגען קרעדיט?

בערדיטשעווער יודען ווילען אלעס האבען אומזוסט, — און אומזוסט איז היינטיגע צייטען קיין זאך ניט דא.

איך בין זיכער, אז ווען די בערדיטשעווער בעלי-הבתים זאלען זיך נעהמען ערענסט צו זייערע יאהרען-לאנגע „חאדאטאיסטוועס" און איבערהויפט צוגרייטען דעם נייטיגען קאפיטאל, וואס מען דארף האבען, אז פון זייערע פראיעקטען און לופטשלעסער זאל טאקי ווערען ניצליכע זאכען פאר דער שטאדט, וואלטען זיי שוין לאנג געהאט אלעס, וואס אזא גרויסע שטאדט דארף האבען. פון דעם, וואס מען שרייבט נאר אונטער „פראשעניעס" קאן גאר נישט ווערען, מען מוז אויסער די פראשעניעס האבען דעם נייטיגען קאפיטאל דער צו.

אמאליגע יאהרען, אז מען האט געוואלט זיין א „שענער יוד", א שטאדט-בעל-הבית, האט יעדער געוואוסט, אז עס דארף קאסטען געלד, היינט וויל מען זיין „שענע יודען" אומזוסט.

אין ק א מ ע נ ע ץ - פ א ד א ל ס ק זענען דא יודען, וועלכע זיצען אין מזרח וואנד, מען רופט זיי אויף אפט צו דער תורה, זיי זענען אלע מאל מנדר, נאר איידער מען מאהנט איין ביי זיי די נדרים לויפט זיך אן דער שמש די פיס און צערייסט דריי לאטעס פון זיינע צערי-סענע שטיוועל.

אין ו י ל נ א זענען דא פערשיעדענע „חברות" מיט מיטגלידער, קיינער זאגט זיך ניט אב, איינצושרייבען זיך פאר א מיטגליעד. מהיכא תיתי? מסתמא בין איך א שענער יוד, אז מען וויל, איך זאל זיך פאר-

שרייבען פאר א מיטגליד. נאר אז עס קומט צו איינמאהנען די 3 אדער 6 רובל א יאהר, לויפט מען נאך א גאנץ יאהר, און עס איז דא אזויגע „שענע יודען", פון וועלכע עס קומט שוין פאר צוויי און פאר דריי יאהר. זעהט איהר, טאמער איז איין אספה, קומען זיי צו לויפען, זיי שרייען העכער פון די, וואס האבען בעצאהלט און זאגען דעות דארט וואו מען דארף און וואו מען דארף ניט.

וואס קומט ארויס פון אזויגע שענע יודען? די חברות זענען ניט אין שטאנד אויסצופיהרען די ניצליכע ארבייט, וואס זיי האבען אויף זיך גענומען.

איינער א שוהל-שמש קלאגט זיך אין א בריעף:

— שוין דעם דריטען חודש, אז די גבאים האבען מיר א גראשען ניט געגעבען (ער נעהמט 4 רובל א וואך) „געה מאהן איין ביי די בעלי-הבתים, וואס עס קומט פון זיי, וועסט דו האבען", — זאגען מיר די גבאים, און איך האב זיך שוין די פיס אבגעגאנגען און קיינער גיט ניט. זעהט איהר שבת קומען די בעלי-הבתים אין שוהל „בריילעך" און אז זיי געפינען ניט עפיס אין ארדנונג, שרייט מען אויף דעם שמש און מען ווינקט אויף די גבאים...

איך פרעג אייך: וואו זאל די שוהל נעהמען אויף ארדנונג, אז מען האט אזויגע שענע בעלי-הבתים, אז אפילו דער שמש דארף שטארבען פאר הונגער:

אזויגע „שענע יודען" זעהען מיר, צום בעדויערען, נישט נאר אין שוהל און ביי פערשיעדענע חברות, נאר אומעטום.

אומעטום זאגען זיי זייער דעה העכער פון אלעמען, אומעטום וואכסען זיי אויס, וואו מען דארף ניט, אומעטום ווילען זיי פיהרען דאס רעדל, אומעטום האלטען זיי זיך פאר חכמים אדער ווי היינט רופט מען עס אן ביי יודען „פאליטיקער" און ווי עס קומט „צו דער קעשענע" דרעהען זיי אזוי, אז אנדערע זאלען געבען און זיי וועלען זיין די שענע יודען. שיטען און שפרייטען, וואו מען דארף און וואו מען דארף ניט, פרעמד געלד און אלעס מיט דער „ברייטער האנד".

וואס האט מען צו שפארען קהל'ס געלד?

וויפיעל, וויפיעל יודיש געלד האבען שוין אזויגע שענע יודען צעשיט און צעשפרייט אויף גאר נישט!..

וויפיעל ניצליכע חברות און גוטע איינפיהרונגען פאר טובת הכלל פאלען ביי אונז איבער אזויגע שענע יודען!...

אמת.

וועג-בילדער.

(וואס איך האב מיך אנגעזעהען און אנגעהערט אויף מיין רייזע אין קליינע יודישע פוילישע שטעדטלעך).

א.
א יודישער נגיד.

I.
די שטעדטלעך אליין פאר זיך.

אז משיח וועט קומען, אין וואס פאר א שטאדט וועט ער אריין קומען? קיין ווארשא? געוויס נישט! נישט ער וועט דארט זיינע יודען דערקענען. און נאך וועניגער וועלען זיך זיינע יודען צו איהם וועלען צו דערקענען געבען, און וועט ער אין א שוהל וועלען אריין קומען, וועט מען איהם דעם וועג פערשטעלען און נאך א פאס פרעגען...

אז משיח וועט קומען, וועט ער געוויס גלייך אריין קומען, קיין... נאר אין דעם זענען שוין מחלק צוויי יודישע שטעדטלעך, גאסטענין און גאמבין, די יודען פון גאסטענין טענה'ן: משיח איז זייער! און גאמבין זאל זיי עפיס דערפאר! וויפיעל צרות האבען זיי שוין געליטען און אלם אויף משיח'ן אבגעלייגט, — היינט אז ער וועט שוין קומען, ווי וועט ער גאר אין א פרעמדע שטאדט אריין קומען? די יודען פון דעם צווייטען שטעדטל טענה'ן אבער: משיח פאסט פאר זייער שטעדטל, טאקי א יודיש שטעדטל מיט'ן קנאק; קודם כל געפינט זיך דארט ביי זיי תמיד און תמיד צוויי רבנים פון צוויי פערשיעדענע פארטייען, און יעדער רב האט זיין אייגענעם שוחט, חזן, שמשים, און דער שטאדט-עטאט איז קיינמאל נישט אונטערגעשריעבען, מען ווייסט איהם פשוט נישט ווען צו געבען.

גאמבין און גאסטענין זענען צוויי קליינע שטעדטלעך, וואס איינס ליגט הארט נעבען דעם צווייטען, דאס לעצטע איז גאר א טפל, א צולייג צום ערשטען (חאטש גאסטענין זאגט דאס זעלבע אויף גאמבין.) ווארום גאמבין איז א מקום, וואס ערציעהט מאנספערשוינען, גאסטענין איז ווייטער א מקום, וואס איז מגדל פרויענצימער, און גאט ברוך הוא האט געקליגט צו בעשאפען איין שטעדטל הארט נעבען צווייטען, כדי גאר אז יודען זאלען זיך קענען צוזאמען משדך זיין (אין איין שטאדט א שדוך טהון, וואס דארט זאל זיך דער חתן מיט דער כלה געפינען, פאסט דאך נישט. זיי קענען זיך דאך נאך אמאל אין דער גאס צוזאמען טרעפען), און חאטש גאסטענין ערציעהט אויף מאנספערשוינען, דאך איז עס גאר א צולייג צו גאמבין, ווייל די יונגע לייטלעך קומען דאך צו די שווערס קעסט עסען, קומט אוים אז גאסטענין ווערד וואס א מאל קלענער, גאמבין — גרעסער.

אויף דעם וועג פון גאמבין קיין גאסטענין איז פארהאן א יודישע קרעטשמע, כדי דארט זאל זיין דער צוזאמען-פאהר פון ביידע צדדים. יא בעזונדערע שטוב איז דירעקט אין דער קרעטשמע געמאכט געווארען, אז חתן כלה זאל צווישען זיך א ווארט חאפען, און דארט שרייבט מען תנאים.

אלע גאמבינער יונגלעך האבען זיידעס און פעטערס אין גאסטענין, אלע גאסטעניגער יונגלעך האבען באבעס און מומעס אין גאמבין און אז איהר פאהרט אויף דעם וועג פון איין שטעדטל אין צווייטען זעהט איהר טהיילמאל ווי יונגלעך מיט אויסגעווייגטע אויגען לויפען מיט שרעק פון איין שטעדטל אין צווייטען אריין, א ברוגז זיך א ידאי אין דער היים געמאכט, לויפט ער צו א זיידען אדער צו א פעטער... און אז עס קומט חול המועד געפינען זיך גאסטעניגער בעלי-בתים אין גאמבין — גאמבינער בעלי-בתים קומען צו גאסט נאך גאסטענין.

דער וועג, וואס פיהרט פון איין שטעדטל אין צווייטען אריין, הייסט אין גאמבין: „דער גאסטעניגער וועג", אין גאסטענין רופט מען איהם: „דער גאמבינער וועג", און אז עס קומט שבת געהען גאמבינער

מיידלעך אויף איין זייט וועג שפאציערען, גאסטעניגער בחורים אויפ'ן צווייטען זייט וועג שפאציערען, און ווען נישט דער תחום שבת וואלטען זיי זיך צוזאמען געטראפען...

שבת נאכ'ן עסען, אזוי ווי דאס שטעדטל ווערד נאר איינגעשלאפען, לאזט זיך א בחור פון גאסטעניגן אויף דעם „גאמבינער וועג" ארויס, ער טראגט א לאנגען ראק מיט צוויי שניטען. איין אומגעלייגט קעלנערל אויפ'ן האלז, און דער בחור געהט, ווייטער... ווייטער... קוקט זיך אלע מאל מיט שרעק אום, אויב עס געהט איהם, חלילה, נישט ווער נאך, און ער געהט, און א ווינד בלאזט, דערהייפט דעם שטויב און ער ווערד אין קארזש פון מענשענס אויגען בעהאלטען.

שבת נאכ'ן עסען, אזוי ווי דאס שטעדטל ווערד נאר איינגעשלאפען, לאזט זיך א מיידל פון גאמבין אויף דעם „גאסטעניגער וועג" ארויס, זי טראגט א לאנג גרין קליידל מיט א זומער פאלדערנדיגען זשאקעט, און דאס מיידל געהט ווייטער... ווייטער... קוקט זיך אלע מאל מיט שרעק אום, אויב עס געהט איהר, חלילה, נישט ווער נאך, און זי געהט, און א ווינד בלאזט, דערהעבט דעם שטויב און זי ווערד אין קארזש פון מענשענס אויגען בעהאלטען.

אין מיטען וועג טרעפען זיי זיך צוזאמען.

— פיינעלע! מיין מאנד!

— שמערל! מיין זעעלע!

א געליעבטער מיט א געליעבטע זענען דאס. וואס לעזען ביידע שמר'ס ראמאנען.

II.

די שטעדטלעך צום נגיד.

דער מארק אין גאמבין איז מיט קליינע הילצערנע הייזלעך ארום גערינגעלט, וואס פון דערווייטען זעהען זיי אויס ווי קליינע שטיקלעך אבגעבראכענע פלויטלעך, און צווישען די שטיקלעך פלויטלעך פון איין זייט מארק קוקט א געלב אבגעפארבט הויז ארויס העכער פון אלע, און דער נייער אבגעשמירטער דאך גלאנצט מיט עזות אין דער גאס אריין. אויף א האלצערנעם אלט־מאדישען גאניקל, וואס הענגט איבער א נידריג געוועלב, טאקי אין דעם זעלבען הויז, זיצט שאטע, בערקע דעם נגיד'ס ווייב, א דיקע, ברייטע פרוי אנגעטהון אין א ברייט פארטוך, און דאס בונט שליסעלעך, וואס איז אריינגעשטעקט אין דעם פארטוך, און די גרויסע גאלדענע באמבאס, וואס הענגען איהר אראב פון די גרויסע אויערען, שאקלען זיך יעדע ווילע אזוי ווי נאר די יודענע בעוועגט זיך. ביי איהר זייט אויף דעם גאניקל שטעהט עפיס א יונגל אנגעטהון אין א לאנגע קאפאטע מיט א ספר אונטערן ארעם און ציעהט זי ביי דעם פארטוך און קוויטשעט עפיס וויינענדיג.

פון דער צווייטער זייט מארק פאר א ווייס הויז, וואו עס גלאנצט זיך א שילד, שטעהען איינינע פייער־קענדלעך מיט וואסער און עפיס א סטראשניק, עפיס א גוי מיט אבגעפוצטע שטיוועל און הויזען מיט בלאע לאמפאסען און א היטעל מיט לאמפאסען, דרעהט זיך אין מארק ארום.

אין מיטען גאס שטעהט א דראנג, אויפ'ן דראנג איז א ברעט אנגעשלאגען מיט אבגעריבענע אותיות. ביים דראנג הענגט א לאמטער מיט א פערראייכערט גלעזל, ביי דער לאמטער שטעהט איין אבגעריסענער יוד, מיט א צעריסען פערדרעהט היטעל, און קראצט זיך אין דעם שווארצען אבגעברענטען לייב, וואס קוקט ארויס פון די צעריסענע קאפאטע, און דער יוד שטעהט, קוקט אין גאס און לאכט.

א יונגעלע געהט דורך און שרייט: וועלוועל משוגע'נער! וועלוועל לאכט; באלד דערמאנט זיך דאס יונגעלע, אז עס איז שוין שפעט, איילט ער זיך אין חדר אריין.

אין מיטען מארק שטעהען א קופקעלע יודלעך, אנגעטהון אין לאנגע קאפאטעס, מיט שטעקענס אין די הענד, און שמועסען צווישען זיך, איינער שטעהט ביים דראנג און שרייבט עפיס אין א ביכל אריין.

פאר די געוועלבלעך שטעהען ווייבער מיט שטריק־נאדלען אין די הענד, שטריקען און שמועסען צווישען זיך; פון ערגעץ וואו הערט מען א וויינענדיג געשריי פון קינדער: א חדר א ודאי נישט ווייט...

אין דעם מארק, טאקי אין דעם געלבען הויז, זיצט בערקע, דער שטאדט'ס נגיד. פון וואנען ער איז א נגיד געווארען, נישט קיין באהנען געמאכט, נישט קיין שיפען אויפ'ן ים? איין גאט ווייסט עס! אין דעם מארק צווישען די צעבראכענע אבגעריסענע פלויטלעך דערצעהלט מען אזוי:

אין אפטייקערס הויז, אונטער די טרעפ איז א איינגעלייגטער אויבען דא, דארט האט אמאל א בעקער געוואהנט, אפילו ביי טאג איז אויך א סכנה דורך דעם הויז דורכצוגעהן, איינינע ווייבער האבען שוין דארט, נישט דא געדאכט, געמפיל'ט, ווען זיי זענען אליין דורך געגאנגען. נטע הירש דער וואסער־טרעגער האט דארט געזעהען אייער ליגען, מיינט ער, אז עס האט זיי ווער אנידערגעלייגט און פרעהט זיך אויף דער כשר'ע מציאה, וואס גאט האט איהם צוגעשיקט, און נאר אזוי ווי ער שטרעקט זיין האנד אויס, שטעה! עס פלאצען די אייער, און פערשיעדענע מענשלעך פליהען ארויס מיט א גרויס געלעכטער, און זענען ערגעץ וואו פערשוואונדען געווארען.

און אויף בערקען פלעגט מען זאגען נאך פון קינדערהייט אן, אז ער האט צו טהון מיט „יענע לייט", דארט אין אפטייקערס הויז אויפ'ן אויבען פלעגט ער טאקי נעכטיגען, צוועלף א זייגער ביי טאג זעהט מען איהם תמיד אליין צום בית עולם געהן. און דער ריכטיגער סימן איז, וואס זומער טראגט ער שטענדיג א גראבען פעלץ און עס פלעגט איהם נישט הייס זיין, ווינטער א לייכט חאלאטל און נישט קאלט זיין.

און בערקע האט אמאל „אזא איינעם" בעשווארען, און יענער האט איהם געוויזען פיעלע טעפ מיט רענדלעך, וואס דער אלטער אפטייקער האט אין אויבען געהאט איינגעמויערט.

געוועזען איז עס ארעם יודיש געלד, פון קראנקע דערשלאגענע מענשען, וואס דער אפטייקער פלעגט פון זיי די הויט רייסען, דורך דעם האט נישט דער אפטייקער און נישט בערקע קיין שליטה דערצו, זיי זענען נאר שומרים איבער דעם געלד.

דורך דעם איז דאך שוין קיין וואונדער נישט, וואס בערקע איז א קארגער, אז ער האט קיין שליטה נישט אויף זיין אייגען געלד. טאקי ער וויל העלפען, מיט'ן גאנצען הארץ וויל ער, מען זעהט דאך

טאקי ווי ער וויינט פשוט מיט טרעהרען בשעת יענער קלאגט זיך פאר איהם, נאר העלפען קאן ער דאך גישט... אז עס איז נישט זיין געלד.

און חאטש אין גאמבין אליין איז בערקע אזוי שפּל'דיג — טאקי ביי די גאמבינער בעלי־בתים — אבער אין דער פרעמד האל־טען גאמבינער בעלי־בתים זעהר פיעל פון זייער בערקען, שטאלצירען מיט זיין רייכקייט און בעריהמען זיך מיט זיין דארף „זאפאראווקע", וואס שמ'ט אין די סביבות — און זאגט א גאמבינער בעל בית, אז א קיטנער נגיד איז רייכער פון בערקען, איז ער אייך גרייט א לעבע־דיגער אויף צו עסען.

גאמבין ווארט אויף בערקעס טוידט ווי יודען ווארטען אויף משיח'ן, א פלויט צום בית עולם, דאס בית־המדרש — א דאך, די מקוה — א נייעם קעסעל, די שוהל — איין ארון; אלס אויף בערקעס טוידט, קוים מאכט בערקע „דאס עסק..." וועט שוין אויף אלעם קלעקען.

גאסטענין הארט אויך אויף בערקעס טוידט — אי וואס? גאר נישט! דאכט זיך אזוי גלאט וועט שוין נישט דורכגעהן: זיי זענען דאך אויך יודען און דארפען אויך: איינס זייערע זיהן זענען גאמבינער איידעמס, גאמבינער בעלי־בתים — זייערע מחותנים.. און גאמבין שפארט זיך איין: זיי קענען ווארטען ביז משיח וועט קומען. זעצען זיי א בית־דין, ווי הייסט? זיי זענען דאך אויך ארעמע לייט!— מאכט מען א פשרה, זיי וועלען אויך א חלק'ל קריגען — עס קומט זיי טאקי נישט — נאר גלאט, זאלען זיי וויסען, אז גאמבין איז גאמבין.

און בערקע געהט דערוייל ארום און לאכט.

נאך דער שרפה שיקען די ראשי־הקהל צו איהם. ר' בערקע קרוין — וואס איהר האט צו געבען, גיט שוין, מיר זענען דאך אין איין עת צרה, וועט מען שפעטער וועלוועלער לאזען.

נאר געה און שמועס מיט א מענשען, וואס ער האט קיין שליטה אויף זיין אייגען געלד נישט, ענטפערט ער זיי:

— דערוייל קיין גראשען געלד נישט, דערנאך וועט איהר צייט האבען.

פאר דעם האט מען איהם געקנס'עט, זיך נישט צו ריהרען ביז 5 רויטע וועלען נישט ליגען אויפ'ן טיש.

און דער גבאי פון חברה קדישא בעזונדער מיינט, אז וויפיעל בערקע וועט געבען וועט מען אלץ נישט די מטה מיט'ן נייעם טוך בעדעקען.

אנדערע בעלי־בתים האבען תרעומות: וואס זאל ער נעבעך טהון, אז ער קאן נישט, אז ער האט קיין שליטה נישט?

(ענדע קומט)

שלום אש.

דער פעטער „שנייער".*)

(א קינדער־ליעד)

דער גראהער הימעל ציהט ארויף
אויף זיך א שווארצען שלייער:
עס אטהעמט שווער די לופט מיט פראסט —
עס קומט דער פעטער „שנייער".

וואס מאכט; איהר עפּיס, פעטער-לעב,
האט איהר געבראכט מתנות?
בינדט אויף דעם פעקל, אייערען,
א, גיכער, האט רחמנות!

איהר האט געווים געבראכט פאר מיר
אויף ווינטער גאנצע קליידער?
א מענטעלע א ווארעמען? —
איך דארף דאך געהן אין חדר!

און שטיוועל נייע, גאנצע חאטש
צי האט איהר פאר מיין טאטען?
די אלטע זענען שוין צעפוילט,
מען קאן זיי מעהר ניט לאטען.

צי האט איהר פאר דעם פעטער בער
געבראכט א ביסל געלד?
עס איז איהם נעבאך זעהר שלעכט —
זיי ליידען הונגער, קעלט.

צי האט איהר א רפואה חאטש
געבראכט דער מוהמען ביילע'ן?
ז'איז נעבאך קראנק און האט קיין געלד
ביין דאקטער זיך צו היילען.

און פאר דער מוהמע שרה'לען
צי האט איהר וואס געבראכט?
זי איז דאך איין אלמנה היינט
מיט פיצלעך קינדער אכט.

היינט שכנים קראנקע, ארעמע,
איך זאג אייך — א רחמנות!
איהר וועט זיי גאר מחיה זיין
מיט עפּיס וואס מתנות!

* * *

און דער אלטער פעטער „שנייער"
בינד דאס פעקל אויף, און שיט
בלויזע שניי אין אלע גאסען,
אבער קיין מתנות — ניט!

ניט קיין קליידער, ניט קיין שטיוועל,
ניט קיין האלץ און ניט קיין געלט,
קיין רפואות פאר דער מוהמען, —
שניי נאר שניי, מיט פראסט און קעלט.

און די הייזער און די בוימער
טהוען זיך אין „ווייסען" אן;
ווייסע ליילעכער — תכריכים —
ס'פאלט אויף מיר איין אימה אן...

אליעזר מאנפריד.

---

*) ביי קינדער הייסט דער ערשטער שניי — „דער פעטער שנייער".

די קלאסען אונ נאציאנען.

וואס זענען אזוינס די קלאסען פון יעדער געזעלשאפט אונ וואס איז א נאציאן? — דאס זענען די וויכטיגסטע פראגען, וועלכע אינטערעסירען אלע מענשליכע דענקער אין די לעצטע יאהרען. איבערהויפט פערנעהמען די פראגען א גרויסען ארט אין אונזער יודישען וועלטל: ערשטענס דערפאר, ווייל דער יוד איז בטבע א בעל־מח, א קאפּ־מענש אונ יעדע אידעע געפינט געוועהנליך א ווידער־קול צווישען קאפּ־מענש; צווייטענס ווייל דער גורל פון אונזער פאלק אונ זיין צוקונפט העננט זעהר אב אט פון די פראגען אונ פון די ריכטיגע תשובות, וואס מען קאן אויף זיי געבען.

וואס איז חשוב'ער אין אונזער לעבען? צי די מלחמה פון קלאסען אונ זייער קיום, צי די מלחמה אונ קיום פון א פאלק בכלל אלס נאציאן? — אויף די פראגע גיט מען צוויי פערשיעדענע תשובות. פאראן ביי אונז אזוינע מענשען, וואס מיינען, אז די קלאסען אונ זייערע אינטערעסען זענען אין לעבען דער עקר אונ דער קיום פון א נאציאן איז א טפל, א זייטיגע זאך, אויף וועלכע איז נישט כדאי צו לעגען די כחות. פאראן ביי אונז ווידער אנדערע מענשען, וואס זאגען, אז דער קיום פון א נאציאן איז די הויפּטזאך פאר יעדער קלאס מענשען, די אויסבילדונג פון קלאסען אונ זייער שטרייט צווישען זיך שטעהט אויפ'ן צווייטען פלאן אונ האט א ווערט, אז די נאציאן האט שוין א געזונדען יסוד צו איהר לעבען. די דאזיגע צוויי שטות זענען די די יסודות, אויף וועלכע די פערשיעדענע פארטייען בויען די פראגראמען פון זייערע ארבייטען. די אנהענגער פון דיביידע שטות שטרייטען שטענדיג צווישען זיך. די נאציאנאליסטען קוקען אויף די מענשען, וואס זענען פאר קלאסען־קאמפף, ווי אויף א זויגע מיני ווילדע בעשעפענישען, פון וועלכע מען מוז ענטלויפען, וואו פעפער וואכסט. די ווידער, וואס שטעהען פאר קלאסען־קאמפף, קוקען אויף יענע, וועלכע ווילען שטארקען אונ ענטוויקלען אין דער פאלקסמאסע די נאציאנאלע געפיהלען, ווי אויף רעאקציאנערען, פינסטערע פאנטאזיארען, מיט וועלכע מען מוז פיהרען אהן איין אויפהער א מלחמה. יעדער צד בעמיהט זיך צו צוציהען וואס מעהר מענשען אין זיין מחנה: די אגענטען (די אגיטאטארען, הייסט דאס) פון יעדער צד ווייזען ארוים די פיינקייט פון דער אידעע, צו וועלכע זיי געהערען, טענה'ן, ריידען אונ לויבען זייער סחורה, אזוי ווי פשוט'ע מעקלערס. ביי די מענשען, וואס הערען זיך צו אט צו אלע דיעזע רייד, שטעלט זיך זעהר זעלטען אב א קלארער בעגריף פון די ביידע שטות. ביי זיי אין קאפּ בלייבט נאר א טומעל, א מיש־מאש פון פערשיעדענע פראזען, פון וועלכע זיי פערשטעהען קוים דעם פשט. פון גאנצען פראזען־געפּילדער טראגט מען ארוים א געדאנק נאר, אז ווען מען געהערט צו איין פארטיי מוז מען ריידען אונ חוזק מאכען פון דער צווייטער. אונ אזוי ווערד מיט דער צייט אויסגעארבייט א גאנץ סך פראזיארען, פוסטע אויסגעווייקטע מליצות־רעדנער, וואס פערדרעהען זיך זעלבסט אונ אנדערע דעם קאפּ מיט דונקלע רעדערייען. דעריבער איז קיין וואונדער ניט, אז אלע אונזערע חברה'ס אונ ארגאניזאציעס זענען באמת שילדען אהן געוועלבען, א פארם אהן א תוך, א שאלעכץ אהן א קערן.

צי זענען אין אמת'ען די ביידע עלעמענטען, ווי קלאסען אונ נאציאנאליטעט אזוי זיך סותר איינער דעם אנדערן, אז זיי קענען ניט לעבען בשלום? צי מוזען אין אמת'ען דער יודישער ארבייטער, וועלכער וויל אויסבעסערן זיין עקאנאמישע לאגע, ברענגען א קרבן זיינע נאציאנאלע געפיהלען, וועלכע ליגען פערבארגען טיעף אין זיין יודישער נשמה?

לאמיר זעהען!

* * *

וואס הייסט א קלאס?

מענשען, וואס האבען א גלייכען עקאנאמישען יסוד, גלייכע קוואלען פון פרנסה, גלייכע אופנים פון לעבען, ווערען אנגערופען א קלאס. די, וואס האבען, למשל, אין זייער רשות גרעסערע אדער קלענערע נחלות ערד (אגראריער), זענען צוזאמען א קלאס, ווייל זיי האבען אלע די אייגענע אינטערעסען, די אייגענע פאדערונגען פון אנדערע קלאסען אונ פון דער חברה; פאבריקאנטען זענען א קלאס, ווייל זיי האבען אויך זייערע בעזונדערע אינטערעסען; ארבייטער זענען א קלאס, ווייל זיי הארעוועען אלע גלייך אונ לעבען אונטער גלייכע רעכטען אונ איבעריגע לעבענס־תנאים. די אלע קלאסען שטרייטען צווישען זיך פאר זייערע רעכטע אונ ממשלה איבער דער געזעלשאפט (דעריבער רופט מען דאס: קלאסען־קאמפף) יעדער קלאס ווילט זיך האבען די אויבערהאנד אין דער געזעלשאפט, בכדי זיי זאלען קענען נוצען ברענגען זייערע אייגענע אינטערעסען. די אינטערעסען פון איין קלאס זענען אפט געגען די אינטערעסען פון צווייטען קלאס, ווייל דאס, וואס איז גוט איין קלאס, איז טהיילמאלס שלעכטע פאר דעם צווייטען קלאס.

אין דייטשלאנד, למשל, קומט יעצט פאר א שטרייט צווישען די וואס האבען נחלות ערד, אונ די איבעריגע קלאסען פון געזעלשאפט. דייטשלאנד האט נאכ'ן ערך נאך א קליינעם שטח לאנד, מענשען זענען דארטען דא זעהר פיעל; דאס לאנד האט ניט בכח צו שאפען אזוי פיעל ברויט אונ איבעריגע לעבענס־מיטעל, וויפיעל מען דארף דארטען האבען; מען מוז אריין פיהרען תבואות פון שכנה'שע מלוכות רוסלאנד, עסטרייך אונ אזוי ווייטער. געוועהנטליך האט ניט געשמעקט די דייטשע בעלי־נחלות אונ גוטסבעזיצער (פאמיעשציקעס) צו האבען קאנקורענטען פון אויסלאנד אויף תבואה אונ אנדערע פראדוקטען פון פעלד, זיי האבען זיך אלע פעראייניגט, געמאכט יד אחת אונ געפאדערט, מען זאל ארויף לייגען גרוים אבצאהלונגען אויף די אריינגעפיהרטע סחורות, אונ ממילא וועלען זיי אליין אויך קענען העכערען די פרייזען אויף זייערע תבואות. די ארבייטער אונ די איבעריגע קלאסען, וועלכע האבען ניט אייגענע חלקים ערד, אונ דעריבער מוזען זיי נאר זיין קונים אויף תבואות, האבען דאס ניט געוואלט צולאזען, אונ עס האט זיך אנגעהויבען א גרויסער שטרייט צווישען ביידע פארטייען; אזא קלאסען־קאמפף בעגעגענען מיר אין דער גאנצער געשיכטע. ביי די מענשען פון פערשיעדענע קלאסען הערשט דער כלל: „איינער פאר אלע (פון דעם קלאס) אונ אלע פאר איינעם". וויל איך אויסבעסערן מיין עקאנאמישע לאגע, וויל איך, אז מיינע אינטערעסען זאלען ניט געטשעפּעט ווערען, מוז איך זיך פעראייניגען מיט די איבעריגע חברים פוי מיין קלאס, אונ אלע צוזאמען מוזען מיט שותפישע כחות

זעהען צו פאדערן דאס. ווי דעם גאנצען קלאס איז נייטיג און ניצליך. און וואס א געוויסער קלאס איז גרעסער אין צאהל, איז ער אלץ שטארקער, און ממילא האט ער מעהר אויסזיכט אויף נצחון. ווען מען דארף פאדערן אלגעמיינע עקאנאמישע פאדערונגען, פעראייניגען זיך שטענדיג מענשען אפילו פון פערשיעדענע נאציאנען, קוים לעבען זיי ביי גלייכע עקאנאמישע און רעכטליכע תנאים און קוים מעגען אלע הנאה האבען פון דער פאדערונג, וועלכע מען שטעלט ארויס. דעריבער טענה'ן טאקי די וואס זענען נאר פאר קלאסען־קאמפף: נאציאנאליטעט?! ס'טייטש! מענשען ליידען נישט פון דעם וואס ס'זענען דא א סך פערשיעדענע נאציאנען, נאר פון דעם, וואס אין יעדער נאציאן זענען דא פערשיעדענע קלאסען; וויל מען אויפבעסערן די עקאנאמישע לאגע פון א מענשען, מוז ער זיך פעראייניגען מיט די איבעריגע מענשען פון זיין קלאס און ארונטער ווארפען פון זיך די נאציאנאליטעט; מען מוז געהן האנד און האנד מיט אלע מיטגליעדער פון קלאס, זיי מעגען געהערען פערשיעדענע נאציאנען און די אחדות פון דער גאנצער נאציאן קאן דערביי גאר ניט העלפען. אלע קאפיטאליסטען, צו וועלכען פאלק זיי זאלען ניט געהערען, פעראייניגען זיך אין איינעם, דאס אייגענע טהון אויך די בעלי־מלאכות און אנדערע קלאסען פון געזעלשאפט, די נאציאן שפיעלט דערביי גאר קיין ראליע ניט און מען טאר די נאציאנאלע פראגע נישט אריינטראגען אין עקאנאמישע פראגען. — אזא מיינונג וואלט זיין ריכטיג און מיר וואלטען מסכים זיין צו איהר, ווען דער מענש וואלט נאר האבען ברויט־פראגען. אבער „לא על הלחם לבדו יחיה האדם!“ (ניט מיט ברויט אליין לעבט דער מענש), אבער מיר דארפען ניט פארגעסען, אז אויסער די עקאנאמישע בעדערפנישען, אויסער דעם הכרח אנצושטאפען דעם מאגען, זענען נאך דא ביי יעדעם מענשען אנדערע גייסטליכע בעדערפנישען. אזעלכע בעדערפנישען, וועלכע האבען ביי אונז אזא הויכען ווערט ווי די עקאנאמישע אינטערעסען. יעדער מענש זוכט גייסטליכע פארגניגונגען, ליעבט מוזיק, קונסט, פאעזיע; יעדער מענש פיהלט איין ענג־רוחני, ווען ער געפינט זיך אין דעם ארט, וואו ער איז געבארען געווארען; יעדעם איז טייער זיין אייגענע פאמיליע, זיין אייגען לשון און זיין אייגענע ליטעראטור, אין וועלכע עס שפיעגעלט זיך אב דאס פריהערדיגע און יעצטיגע לעבען פון זיין פאלק. אזעלכע גייסטיגע בעדערפנישען דארפען צופריעדען שטעלען דעם מענשען ניט ווייניגער ווי עקאנאמישע, און ווען עס דארפען זיך ארגאניזירען אלע מיטגליעדער פון קלאס, בכדי צו בעפריעדיגען זייער עקאנאמישעס פערלאנגען, מוזען זיך פעראייניגען די אלע מיטגליעדער פון איין נאציאן, ווען מיר ווילען צופריעדען שטעלען די גייסטיגע בעדערפנישען פון אונז, ווייל יעדע נאציאן האט ספעציעלע גייסטיגע פאדערונגען.

די פעראייניגונג פון קלאסען שטערט ניט אפילו אויף א האר די נאציאנאלע פעראייניגונג. א מענש, וואס ליעבט זעהר זיין פאמיליע, זיין הויז א. ז. וו., קאן מאכען א געשעפט מיט א ווילד פרעמדען מענשען. די ליעבע צו דער פאמיליע שוואכט ניט אב אפילו אויף א האר דעם פלייסיגען אנטהייל אין ענינים פון געשעפט און ארבייט. דאס גלייכען פערקעהרט.

מיר לאזען זיך ניט אריין אין טיעפע חקירות, פון וואנעט עס האט זיך ענטוויקעלט ביי אונז די בעזונדערע נאציאלע געפיהלען; מעגליך טאקי, ווען אונזער עקאנאמישעס לעבען וואלט געווען אין דער פערגאנגענהייט אנדערש איינגעארדנערט, ווען די גאנצע מענשהייט וואלט פון אייביג אן געלעבט צוזאמען ביי איין קלימא און ביי גלייכע עקאנאמישע בעדינגונגען, וואלט טאקי נישט געוועזען קיינע נאציאנאלע אונטערשיעדען. אדער אפשר, ווען אין דער ווייטער צוקונפט וועט די געזעלשאפט זיין געבויט אויף א גאנץ אנדער אופן ווי יעצט, וועלען די נאציאנאלע געפיהלען אויך זיך ענדערן, אדער מעגליך איז, זיי וועלען אין גאנצען קיין קיום נישט האבען, אזוי ווי עס איז מעגליך עס זאל זיך אין דער צוקונפט ענדערן די פארם פון פאמיליען־לעבען, וועלכע עס איז דא יעצט. אבער אז מיר זעהען אז די נאציאנאלע געפיהלען זענען ביי אונז דא, איז דאך א ראיה, אז זיי זענען א בעדערפניש, און דער פאר זענען מיר געוויס מחויב זיי צו פריעדען צו שטעלען, ניט ווייניגער ווי אונזערע עקאנאמישע בעדערפנישען. אזוי גוט, ווי מיר האבען ניט דאס רעכט שוין יעצט מבטל צו זיין היינטיגעס פאמיליען־לעבען אויף דעם ספק, וואס אין דער צוקונפט וועט זי אננעהמען איין אנדערע געשטאלט, אזוי טארען מיר בשום אופן ניט אויסווארצלען די נאציאנאלע געפיהלען.

אויסער דעם, וואס זענען פארהאן ביים מענשען חובות בנוגע צו זיין קלאס און זיין נאציאן, זענען פארהאן נאך אלגעמיינע מענשליכע חובות, וואס יעדער מענש איז מחויב זיי צו טהון אלס מענש, ניט קוקענדיג, צו וועלכען קלאס אדער נאציאן ער געהערט. ווען איך זעה. אז מען שלאגט א מענשען מוז איך זיך אננעהמען פאר איהם אלס מענש, ניט אלס מיטגליעד פון דער אדער יענער קלאס, פון דער אדער יענע נאציאן.

אט די חובות ליגען אויף יעדען מיטגליעד פון דער געזעלשאפט און ער איז מחויב זיי צו ערפילען, ווייל יעדעס מיטגליעד פון דער געזעלשאפט איז קודם כל א מענש, א מיטגליעד פון א געוויסע קלאס און א זוהן פון א געוויסער נאציאן.

א. ש. זאקס.

ליטעראטור און קונסט

(א נייע צייטונג). ה. בנציון כ"ץ און ה. מ. יפה האבען בעקומען איין ערלויבניש פון דער רוסישער רעגירונג ארויסצוגעבען אין פעטערסבורג א נייע העברעאישע צייטונג מיט דעם נאמען „הזמן“. אין דער דאזיגער צייטונג וועלען זיין געדרוקט ליטעראראישע, וויסענשאפטליכע, געזעלשאפטליכע און פאליטישע ארטיקלען. די צייטונג וועט ארויסגעהן צוויי מאל אין דער וואך און פיער מאל אין יאהר וועלען ארויסגעהן אלס הוספות, זאמעל־ביכער פאר ליטעראטור און וויסענשאפט. די צייטונג וועט קאסטען 6 רובל א יאהר, און זי וועט אנהייבען ארויסגעהן פון ניי יאהר 1903. דער פעראנטווארטליכער רעדאקטאר איז בנציון כ"ץ. ד"ר ל. קאצענעלסאהן וועט זיין איינער פון די הויפט־מיטארבייטער.

(א נייער זשורנאל). הער ב. צ. שיינפינקעל האט אנגעהויבען ארויסצוגעבען א נייעם ביבליאגראפישען זשורנאל אויף העברעאיש מיט דעם נאמען „קרית ספר“. אין דעם דאזיגען זשורנאל וועט געדרוקט ווערען ידיעות וועגען נייע ביכער און זשורנאלען, וועלכע געהען ארויס

סיי אויף העברעאיש אונ זשארגאן סיי אויף אנדערע שפראכען, נאר זיי זענען געשריבען פון א יודישען מחבר אונ עס האנדעלט זיך וועגען יודישע ענינים. עס וועט אויך איבערגעגעבען ווערען דער אינהאלט פון דעם בוך אונ אויף אנדערע ביכער וועט אויך זיין קריטיק. אויך וועלען אין איהם געדרוקט ווערען פערשיעדענע ביבליאגראפישע אר־טיקלען. דאס ערשטע חוברת וועט קירצליך ארויס.

(ספר השנה שנה רביעית, תרס"ג. ערוך על ידי נ. סאקאלאוו. ווארשא בדפוס „הצפירה").

אין דעם דאזיגען יאהרבוך ספר השנה, וועלכעס געהט שוין ארויס דאס פירטע יאהר, געפינען זיך ארטיקלען פון דעם רעדאקטאר נ. סאקאלאוו, אונ פון די בעוואוסטע יודישע שרייבער בערנפעלד, ש. ל. גארדאן, א. ז. ראבינאוויטש, צדוק הכהן, י. י. ווייסבערג, ש. י. יאצקאן, א. ליבושיצקי אונ פון די יונגע שרייבער ש. אש, יהודה שטיינבערג, מ. נ. סירקען אונ נאך אנדערע.

די ארטיקלען זענען פון אלע טהיילען פון דער ליטעראטור: בעלעטריסטיק, פובליציסטיק, יודישע היסטאריע אונ וויסענשאפט, ביאָ־גראפיע אונ קריטיק. אויך געפינט זיך אין איהם איינינע פאטאגראפיעס פון בעריהמטע יודישע מענער.

יודישע פרויענוועלט

I. אלגעמיינע נייעס.

דער רוסישער פינאנץ־מיניסטער האט ערלויבט צו עפענען אין וולאצלאוועק (פוילען) א האנדעלס־שולע פאר מיידלעך אין 3 קלאסען.

פרוי ד"ר אננא ק. האט זיך געווענדעט מיט א בקשה צום מיניסטער דעם אינערען אין רוסלאנד, מען זאל איהר ערלויבען צו עפענען אין ווארשא איין אפטייק, אין וועלכע עס זאל ארבייטען בלויס פרויען.

איין ארימע פרוי אין ווארשא ארבייט געקינסטעלטע בלומען. פאר א „גראס" (12 טיק) קליינע בלומען, וואס זי ארבעט אויס, בעקומט זי 60 קאפ'. דאס מאטעריאל פון וועלכע זי מאכט די בלומען, קאסט איהר אליין 25 קאפ'; זי בעקומט אלזא פאר איהר ארבייט 35 קאפ'. די ארבייט נעדויערט איהר עפעס ווענינער ווי 2 טעג. די ארימע פרוי פערדינט אלזא קארגע 20 קאפ' פאר א גאנצע טאג ארבייטען, אט ווי מען עקספלאאטירט די פרויען־ארבייט אין ווארשא.

II. יודישע נייעס.

דעם 24 נאוועמבער האבען 112 פרויען נעענדיגט דעם מעדיצינישען פרויען־אינסטיטוט. צווישען זיי געפינען זיך דריי יודישע: פאביאן, ריוולין אונ קאצענעלסאן.

דער יודישער פרויען־פעראיין אין ווערעשנוי (פראווינץ פויזען) האט היינטיגעס יאהר געהאט א הכנסה פון 290 מארק אונ א הוצאה פון 282 מארק. אין דער קאסע נעפינט זיך א גרונד־קאפיטאל פון 3000 מארק.

פאר די מוטערס.

די קרעמפען ביי קינדער.

ווער עס האט ניט געזעהען, וואס עס טהוט זיך אויף „נאלעווקי'ס" אונ אויף פראנציסקאנסקער, — די גרעסטע יודישע גאסען אין ווארשא — בשעת א קינד קריגט קרעמפען, ווייס נישט, וואס הייסט קרעמפען ביי יודען.

אז א יודיש קינד קריגט די קרעמפען, אזוי ווערד א געוויין, א יללה, א רעש ווי ביי ונתנה תוקף, די שטוב אונ די טרעפ ווערען פול פון עולם, אז מען קאן ניט א שפילקע־קעפל אריין ווארפען. וויפיעל מענשען עס וואהנען אין הויף מיט ווייבער אונ קינדער, זייטיגע מענ־שען פון גאס, לויפען זיך צונויף אין שטוב, וואו דאס קינד ליעגט אין קרעמפען, מיט אזא אינפעט, ווי צו כל נדרי אדער צו די ערשטע סליחות. שוין פון ווייטען הערט מען דער מוטערס דבורים: ראטעוועט! ראטעוועט! מיין קינד, מיין איינציגעס קינד, מיין קרוין פון מיין קאפ, מיין אוצר, מיין בריליאנד איז פארביי. איצט, אט ערשט טאקי, האט ער געשפיעלט, געלאכט אונ פלוצלינג איז ער פארביי. אונ פון צווי־שען דעם עולם ענטפערט מען אויף דער מוטערס טענות: גיכער א מול־טער מיט א ליימענעם טאפ, א טלית, ליכט צינדען, ליכט! לויפט אין די קלויזען, בתי מדרשים, תהלים זאגען, געהט אויפ'ן פעלד רייסען קברים, רופט מינדעלע די דאקטערקע, די אלטע באבע שפרינצעלע, קלאפט א דעפעשע אין גער, גראדזיסק צו אלע גוטע יודען, צו אלע רביים, נאר ראטעוועט דאס קינד. עס פערשטעהט זיך, אז א דאקטאר רופט מען דערווייל אויך. פלוצלינג הויבט מען אן צו שרייען: זיי געהען, זיי געהען („זיי" מיינט מען די דאקטוירים) „לאזט דורך די דאקטוירים", אונ אז די דאקטוירים שפארען זיך דורך דעם עולם מיט גרויסע צרות, אזוי פאלט מען אויף זיי אן ווי די היישעריקען: שטעלט שוין געהאקטע באנקעס אונ פיאווקעס, הייסט מאכען קאנעס, נאר ראטעוועט דאס קינד. די געוואלדען אונ קולות געדויערן אזוי לאנג, ביז דאס קינד הערט זיך אויף צו ווארפען, ווערד רוהיג אונ מאכט אויף די אייגעלעך: איצט ווערד א ביסעלע שטילער: דער עולם הייבט אן זיך פענאנדער צו געהן ווי נאכ'ן דאווענען פון שול; זייער זאך האבען זיי אבגעטהון: אנגעשריען זיך, אנגעוויינט זיך, איצט קישען זיי די מזוזה אונ געהען אהיים, יעדערער צו זיין ארבייט. וואס די קראנקהייט איז, פון וואנען עס קומען די קרעמפען, אונ וואס זאל מען טהון דאצו, ביז דער דאקטאר קומט, וועלען מיר שפעטער דערצעהלען. אצונד וויל איך אייך, מיינע ליעבע לעזער, ערקלערען, פאר וואס איז ביי די קרעמפען אזעלכע געוואלדען אונ קולות אונ אזא צונויפלויף מעהר ווי ביי אלע קראנקהייטען?

פערשטעהט איהר מיך, די מעשה איז אזוי: אז א קינד ווערד קראנק אויף די לונגעלעך, דעם מעגעלע, די קישקעלעך, זעהט דאס קינד אונ הערט ווי אלע; מעהר ניט וואס עס הוסט, אדער עס האט היץ, רופט מען דאך טאקי צוליעב דעם, דעם דאקטאר. דער דאקטאר בעקוקט דאס קינד אונ פערשרייבט א רעצעפט. נאך דעם, פרעגט די מאמע דעם דאקטאר: נו וואס? זאגט דער דאקטאר: דאס קינד וועט אי"ה זיין געזונד. ווערד דעם קינד ערגער אונ דער דאקטאר זעהט, אז דאס קינד איז אין א סכנה אונ עס קאן זעהר זיין, אז עס וועט שטאר־בען, הייבט ער אן דעם טאטען אונ די מאמען א ביסעלע אויסצוזאגען פון חדר. אונ ביסלעכווייז געוויינען זיך די עלטערן נעבעך מיט דעם געדאנק, אז עס קאן זיין, אז דאס קינד וועט שטארבען; דאס אייגענע ווייסט שוין דער גאנצער הויף, וואָרום בשעת דער דאקטאר געהט ארויס פון קראנקען, פרעגען איהם אלע שכנים אונ שכנות די זעלביגע שאלה אונ ער ענטפערט אלעם דעם זעלביגען תירוץ. ממילא פאר־

שטעהט זיך, ווען עס פאסירט, אז דאס קינד שטארבט אפילו, געהט אלץ צו אביסל רוהיגער און שטילער ווי ביי קרעמפען.

אנדערש איז די זאך ביי קרעמפען: עס איז טאקי אמת ווי די מוטער שרייט: איצט ערשט האט דאס קינד זיך געשפיעלט, געלאכט, געגעסען, און פלוצלונג הערט עס ניט און זעהט ניט, און איז ווי געשטארבען. אט דערפאר איז די גוואלדען און קולות און דער צוזאמענלויף, ווארום קיין מענש אויפ'ן הויף האט גאר ניט געוואוסט, אז דאס קינד ביי שפרינגצען איז קראנק, און מיט איינמאל שרייט שפרינצע: ראטעוועט, מיין קינד איז אין סכנות, עס איז פארביי.

איך האב אייך געגעבען א תשובה אויף אייער שאלה. איצט וועל איך אייך פון מיין זייט א שאלה שטעלען: איז די קרעמפען א יודישע קראנקהייט? ווערען פיי זיי, ביי נישט־יודען, נישט די קינדער קראנק אויף קרעמפען? אלע ווייסען, אז ביי קריסטען קריגען אויך קינדער די קרעמפען ווי ביי יודען. פאר וואס? פרעג איך אייך, זענען זיי ניט אזוי מרעיש־עולם און מאכען נישט א זעלכע געוואלדען, שלאגען זיך ניט קאפ אן וואנד ווי יודען? ביי א קריסט אז א קינד האט קרעמפען רופט מען דעם דאקטאר. דער דאקטאר קומט צוגעהן, פערשרייבט א רעצעפט, שטיל, רוהיג. און ביי יודען, אז עס פאסירט עפעס אזוי ווי למשל די קרעמפען, דונערט און בליצט ווי ביי מתן־תורה?

איהר וועט דארויף קיין תשובה נישט געבען, און איך וויל אייך אויך די קשיא פערענפערן: די תשובה דארויף איז גאר א פשוט'ע: קיינע נאציאן, קיין פאלק האט אזוי נישט ליעב די קינדער ווי יודען, ווייל יודען זענען מעהרסטען טיילס ארעמע לייט. די רייכע „דייטשען" האבען שענע דירות, 4 דיענסטען, און דאך אז זיי האבען 2 קינדער ווילען זיי מעהר קיין קינדער ניט האבען. און איין ארעמען, אז ער האט 10 קינדער, איז יעדעס קינד איין אויג אין קאפ, און אז עס ווערד ביי איהם א קינד קראנק, אזוי זענען איהם ווייניג פיעל דאקטוירים און פעלשערם, וואס עס זענען דא אין שטאדט. פאר וואס אייגענטליך האבען די יודישע ארעמע לייט אזוי ליעב קינדער, איז אויך פערשטענדליך: א יודישער ארעמאן האט קיין נחת, קיין פרייד נישט אין זיין גאנצען לעבען, א חוץ דאס רוהיגע פאמיליען־לעבען און די קינדער. און דעריבער ליעבט ער אזוי שטארק זיינע קינדער, און וויפיעל קינדער ער האט איז איהם ווייניג. און ווייל יודישע מיטערם ליעבען אזוי קינדער, גלייב איך אז איהר וועט זיך טאקי אינטערעסירען צו ויסען, וואס איז קרעמפען, פון וואנען זיי קומען און ווי אזוי מען היילט זיי.

ד״ר מ. אשא

אלערליי.

(א יודישע מלכה אין בולגאריע). אין דער בולגארישער געשיכטע ווערד דערמאנט א יודישע מלכה מיט דעם נאמען טהעאדארא די שענע יודין.

טהעאדארא אדער — ווי זי האט געהייסען בשעת זי איז נאך געוועזען א יודיש מיידל — שרה, איז געוועזען זעהר א שען מיידל און דער בולגארישער קעניג איוואן אלכסנדר האט זי געזעהען און זיך אין איהר פערליעבט און האט זיין פרוי די קעניגין טהעאדארא אריינגעזעצט אין קלויסטער און גענומען דאס שענע יודיש מיידל שרה פאר א פרוי און איהר א נאמען געגעבען טהעאדארא, ווי זיין ערשטע פרוי האט געהייסען. טהעאדארא האט איהם צוויי זיהן מיט איין טאכטער געבארען, וועלכע איז בעקאנט אין דער בולגארישער געשיכטע די שענע תמר, זיין ליעבע צו זיין יודישער פרוי איז אזוי גרויס געווען, אז ער האט די מלוכה, וואס האט געדארפט געהערען זיין עלטסטען זוהן, וועלכע די ערשטע פרוי האט געבארען, געגעבען איהר זוהן און צוליעב דעם איז דער שלום אין לאנד צעשטערט געווארען. פון די טובות, וואס זי האט געטהון איהר געוועזענעם פאלק ווייסען מיר נאר, אז זי האט מציל געווען דריי יודען, וועלכע מען האט זיי דן געוועזען צום טויט.

רעדאקטארען	מ. ספעקטאר.	פערלאג
	ד״ר ה. ד. הורוויץ.	„פאלקס־בילדונג".

פון די רעדאקציע.

☞ מיט די נאהענסטע נומערן וועלען מיר שיקען אונזערע אבאנענטען דעם פאדערבלאט און אינהאלט פון „פאלקסצייטונג" און „פרויענוועלט" פון פארינען יאהר.

„אגאטאל"־גורסקי, ווארשא לעשנא № 4

דאס בעסטע מיטעל צום רייניגען די צאהנער,

פערהיטעט זיי פון פוילען און ווייטוג אין בלעכענע שעכטיל צום פרייז 20 קאפ' און 30 קאפ'. פאדערן איבעראל.

5—2 (125)

די ערשטע געגענזייטיגע געזעללשאפט

פיר לעבענס אסעקוראנס

אין חארקאוו

נימט אן אללע לעבענס אסעקוראציאנען פון 300 ביז 5000 רובל אויף דיא בעקוועמסטע בעדינגונגען; די קליינסטע אבצאהלונג, מיט אנטהייל אן די פערדינסטע. יעדע אסעקורירטער ווערד א ווירקליכער מיטגליד דער געזעללשאפט מיט די רעכטע צו נעמען אנטהייל און זאגען א דעה אויף די אללגעמיינע פערזאמלונגען.

ווען עס וועט זיך צונויף קלויבען א גרעסערע צאל פון אסעקורירטע אין פוילען וועט זיך אין ווארשא עפינען א פיליע מיט בעזונדערע פערוואלטונג, געוועהלט דורך די אסעקורירטע און פון זיי אליין.

דעקלעראציעס ווערען אנגענומען און געהעריגע אויס־קונפטע ווערען ערטהיילט־דורך דעם הויפט רעפרעזענטאנט פיר פוילען ווי אויך פיר די גובערניעס ווילנא, גראדנא און קאוונא, אין ווארשא מארשאלקאווסקא 143.

מיעציסלאוו ארגעלבראנד.

Herausgeber Verlag»Volksbildung». VerantwortlicherRedacteur Moses Deutscher, Krakau. Druck v .S. L. Deutscher Podgórze b. Krakau

פון 1 יאנואר 1903 וועט ערשיינען

„דער פריינד“, די ערשטע טאגליכע פאלקס-צייטונג אין יודישער שפראכע (זשארגאן)

הערויסגעגעבען אין פעטערסבורג פון שאול גינזבורג און שבתי ראפאפארט.

„דער פריינד“ וועט קומען צו הילף דעם פאלק און וועט איהם געבען אללע ידיעות און נייעס פון טאגליכען לעבען, וועלכע מוזען יעדען אינטערעסירען און וועלכע זיינען יעדעם נייטיג אלס מענש און אלס יוד.

„דער פריינד“ וועט זיין דער פערמיטלער צווישען דעם פאלק און דעם געבילדעטען קלאסס. אין דעם „פריינד“ וועט דאס פאלק געפינען אן אפקלאנג פון זיינע בעדירפניסע און שטרעבונגען און קענען אויסהערען, וואס עס רעדט צו איהם די אינטעליגענציע.

„דער פריינד“ וועט העלפען פערבעסערן די לאגע פון פאלק, וועקען דאס פאלק, עס זאל זיך לערנען אלס מענש און אלס יוד — די לאנדעס-שפראכע. אונזער אלטע נאציאנאלע שפראכע. עס זאל האבען א ציעל אין לעבען, העלפען געבען דעם פאלק אללע ידיעות, קענטניסע און עצות. דורך וועלכע זיין לעבען קען ווערען קלארער, שענער און ליכטיגער.

מיר וועלען ניט שפארען קיין קרעפטע און מיטעל, אונזער צייטונג זאל ניט נאר טראגען דעם נאמען „פריינד“, אבער זי זאל זיין אן אמת'ער פריינד פון דעם פאלק.

די פראגראמע פון דעם „פריינד“ איז פאלגענד:

א) לייט-ארטיקעל: די עקאנאמישע פראגען, ארטיקלען איבער יודישע לאגע, מסחר, מלאכה, פאבריקאציע א. ז. וו. די יוריסטישע פראגען, ארטיקלען איבער געזעטצע און זאקאנעס א. ז. וו.; ערציעהונג, ארטיקלען איבער ערציעהונג פון פאלק און פון קינדער א. ז. וו.

ב) די אפיציעלע אבטהיילונג: בעפעהלע, אוקאזען א. ז. וו. רעשענים פון סענאט וועגען אלץ וואס איז נוגע צו יעדען רוססישען איינוואהנער און בעזאנדערס וועגען יודישען וואהן-רעכט, וואינסקי פאווינאסט, קאראבקע א. ז. וו.; וויכטיגע רעשעניעס, וועלכע האבען א בעזאנדערע פראקטישע בעדייטונג פיר יודען, וועלען מיר צייטווייז דרוקען אין אריגינאל — רוססיש מיט איבערזעטצונג, כדי צו קענען ברייננגען נוטצען אין פראקטישען לעבען.

ג) דאס אללגעמיינע טאגליכע לעבען.

ד) פאליטיק.

ה) מסחר — נאך זעהר א אויספיהרליכער פראגראמע — גלייך מיט אללע גרויסע רוססישע טאגליכע צייטונגען.

ו) טעלעגראמען — גלייך מיט אללע רוססישע טאגליכע צייטונגען.

ז) דאס טאגליכע יודישע לעבען אין רוססלאנד: נייעס וואס זיינען נוגע צו יודען; שטאדט און שטעדטליך (א טאגליכער פעליעטאן איבער דאס יודישע לעבען אין דער פראווינץ); קארעספאנדענציה — בריעף פון ספעציעלע קארעספאנדענטען פון יודישע שטאדט אין רוססלאנד.

ח) וואס הערט זיך אין די צייטונגען?

ט) דאס יודישע לעבען אין אויסלאנד: ארטיקלען, נייעס און בריעף פון ספעציעלע קארעספאנדענטען אין בערלין, פאריז, וויען, לאנדאן, ניו-יארק, יאהאניסבורג א. ז. וו.

י) פלשתינא און ציוניזם: ארטיקלען איבער פלשתינא, יודישע קאלאניעס א. ז. וו.; ארטיקלען איבער די ציוניסטישע בעוועגונג — די קולטור-פראגע, פאליטישע, עקאנאמישע א. ז. וו.; מיטטהיילונגען און בעריכטע איבער אלץ וואס עס הערט זיך אין דער ציוניסטישער וועלט (קאנגרעסע, פערזאמלונגען א. ז. וו.).

יא) וויססענשאפטליכע אבטהיילונג: פאפולערישע ארטיקלען איבער יודישע און אללגעמיינע געשיכטע ליטעראטור, נאטור-וויססענשאפט, רייזע-בעשרייבונגען; מעדיצין און היגיעניע; טעכניק און האנדווערק.

יב) ליטעראַרישע אבטהיילונג: ערצעהלונגען, ראמאנען, שירים, ביאגראפיע, קריטיק, פעליעטאן א. ז. וו.

יג) אנטווארטען פון דער רעדאקציע: מיר האבען פערשאפט ביי אונזער רעדאקציע א ביורא פון ספעציאליסטען, וואס וועלען אונטערזוכען אללע פראגען פון אונזערע אבאנענטען און געבען אויף זייא גלייך קלארע אנטווארטען; 1) יוריספרודענץ — ספראווקעס און ערקלערונגען איבער אללע פראגען, וואס איז נוגע יעדען איבער געזעטץ, פראצעסען, וואהן-רעכט, וואינסקי פאווינאסט א. ז. וו.; 2) האנדווערק טעכניק און האנדעל — איבער פראגען, וואס אינטערעסירען יעדען אין זיין ארבייט און זיין פרנסה. יעדער אבאנענט בעקומט גלייך אנטווארט אדער אין דעם „פריינד“, אדער אין א בעזונדער בריעף (פער פאסט).

יד) אללערליי — פערשיעדענעס, וויטצען, אנעקדאטען א. ז. וו.

טו) בריעף-קאסטען.

טז) אנאנסען.

ווייל „דער פריינד“ וועט הערויסגעגעבען ווערען אין פעטערסבורג, וועט ער האבען די מעגליכקייט צו איבערגעבען אללע וויכטיגע נייעס וואס צום גיכסטען און נאך די ערשטע קוועלען.

אין דעם „פריינד“ נעהמען אנטהייל אלס מיטארבייטער:

ש. י. אבראמאוויץ (מענדעלי מוכר ספרים), ד"ר מ. א. אייזענשטאדט, ד"ר ראזא אמינאווא-לוריא, ד"ר י. אליאשעוו, ש. איש, בן-עמי, ב. בראנדט, ח. ביאליק, ר. בריינין, ד"ר י. ברוצקוס, אגראנאם ב. ברוצקוס, ל. בערגער, ש. בעלענקי, ד"ר א. בראגין, ב. גאלדבערג, גוט-מארגען, י. דינעזאהן, אינזשענער י. דימשיץ, ל. ווינאדסקי, י. ווייסינגקער, י. ח. זאגאראדסקי, א. זינגער, אינזשענער א. טאנענבוים, ב. כ"ץ, א. לעווינסקי, מ. ל. ליליענבלום, ל. לעווין, מ. לעווין, ד"ר פ. לאנדער, לא-ספרא, ד"ר י. לוריא, אינזשענער מ. לוריא, י. לערנער, פ. מארעק, אקאדעמיקער מ. מיימאן, ד"ר א. מארקאוו, י. מעלניק, ד. נאמבערג, מ. נוראק, ש. פרוג, י. ל. פרץ, ד. פרישמאן, י. י. פראפוס, י. צינבערג, מ. קליינמאן, רבי-קרוב, י. ח. רבניצקי, א. רייזען, פועה ראקאווסקא, י. רהלין, א. שולמאן, י. שטיינבערג און פיעלע אנדערע בעסטע און בעוואוסטע יודישע פאלקס-שרייבער.

„דער פריינד“ וועט ווערען געדרוקט מיט נקודות, כדי אונזער צייטונג זאל קענען לייענען דער גאנצער עולם.

אויספיהרליכע פראספעקטען מיט דער פראגראמע ווערען צוגעשיקט אויף פערלאנגען.

אבאנאמענטס-פרייז, מיט פארטא:

אין רוססלאנד: אויף א יאהר 7 רובל, א האלב-יאהר 3.50 רובל, פיערטעל-יאהר 1.75 רובל.

אין אויסלאנד: ביי פערזענדונג טאגליך די צייטונג: אויף א יאהר — 12 רובל, א האלב-יאהר — 6 רובל, א פיערטעל-יאהר — 3 רובל. ביי פערזענדונג צוויי מאל וועכענטליך צו 3 נומערן, אויף א יאהר — 9 רובל, א האלב-יאהר 4.50 רוב' א פיערטעל-יאהר 2.25

אדרעססע: С.-Петербургъ, Въ Редакцію газеты „ДЭРЪ ФРАЙНДЪ“ Екатерининскій каналъ. 71.

Оптическо-Хирургическій Складъ

подъ фирмою **„АЛЕКСАНДРЪ“**

Варшава, Сенаторская ул. № 22.

עמפפעהלט צו פאבריקס פרייזען ברוכבענדער עלעקטרא-גאלוואנישע, וועלכע היילען גרינדליך נאך קורצעם געברויך, לייבבאנדער, בויכבאנדער פיר פרויען, עלאסטישע זאקען פיר געשוואלענע פוס. בריללען מיט ווענעציאנישע גלעזער וועלכע שטערקען די אויגען אויך פערשיעדענע כירורגישע אונד אפטישע געגענשטאנדע פיר קראנקע.

ברוכבענדער ווערדען צוגעפאסט דורך איינעם ספעציאליסטען.

(94) 50—7

כשר קונעראל כשר

איין ריינעס ניססענשמאלץ זעהר געזונד פיר מאגענליידענדע. גוט צום קאכען אונ באקען פערשיעדענע שפייזען, הארטע קאקוסבוטטער, אויך אללע ארטיקלען פיר שאקאלאדעפאבריקען

הכשרים פון ווארשויער רבנים.

הויפטפערקויף אין ווארשא, דזיקא 36

בײ **א. מ. קאשער.** 114 15—5

ד״ר מ. פינקעלקרויט

ווארשא, קארמעליצקא 23

היילט האלז-, נאזע- אונ אויערען-קראנקהייטען.

היילט אויך שטאטערנדע (וועלכע זאאיקען זיך ביים ריידען). (121) 10—4.

צו בעקאממען איבעראלל אויף 1903 יאהר

א. ראסקינ'ס

יודישע אבריס-קאלענדארען 14) יאהרגאנג.

1) ראסקינ'ס יודישער היסטארישער קאלענדאר. פרייז 30 קאפ. מיט פארטא 40 קאפ.

2) ראסקינ'ס יודישער הומאריסטישער פאלקס-קאלענדאר. פרייז 17 קאפ. מיט פארטא 23 קאפ.

3) ראסקינ'ס יודישער וואכען-קאלענדאר פיר סוחרים צום נאטירען פרייז 50 מיט פארטא 65 קאפ.

4) Русско-Еврейско-Магометанскій ежедневный отрывной и записной календарь цѣна **30** коп. съ перес. **45** коп.

5) Конторскій Еженедѣльный календарь для замѣтокъ изящное изданіе на артистическомъ плакатѣ цѣна **50** коп. съ пересылкою **65** коп.

6) Коммерческій календарь и записная книжка со многими справками и свѣдѣніями. Цѣна въ клеенчатомъ перепл. **40** к. въ англійскомъ переплетѣ **60** коп. (пересылка 15 коп.)

מיט איין נאכנאהמע קאסט נאך 17 קאפ. בעשטעללונגען ביטטע צוא אדרעססירען:

Контора изданій **А. Б. РАСКИНА** ВАРШАВА Дикая № 5ф.

לסוחרים ראבאט טוב.

פארזיכטיג: האבען זיך בעוויזען נאכפעלשונג מיט עהנליכע עטיקעטען, ביטטען מיר די געעהרטע קויפער אין אייגענעם אינטערעססע גוט אכטונג געבען אויף דער פירמא **א. ראסקין** אונ אויף דעם קאלענדאר זעלבסט נישט נאר אויף די עטיקעטען.

דרוקעריי עט ליטאגראפיע

ש. בעלכאטאווסקי, פעטראקאוו.

(געגרינדעט אין 1860 יאהר)

מיר גלויבען אז מיר פערשפארען צו לויבען אונ רעקלאמירען אונזער דרוקעריי, וועלכע עקסעסטירט שאן מעהר ווי 40 יאהר, אונ האט זיך א גוטען נאמען געשאפט. די פיעל ווערקע וועלכע זענען געדרוקט געווארען אין אונזער דרוק אין דעם משך פון די 40 יאהר — זענען די בעסטע עדות דערויף. מיר מאכען נור אויפמערקזאם, אז מיר האבען די לעצטע צייט פיעל נייע סארטען שריפט אונ פערצירונגען איינגעשאפט, כדי צו פערפיינערען די ארבייטען נאך די לעצטע מאדע. מיר נעמען אן צו דרוקען ביכער, העברעאישע, פלפול ספרים, זשארגאנישע, רוסישע, דייטשע, פראנצויזישע וכו'; אויך נעמען מיר אן צו דרוקען אלערליי עטיקעטען, פרייז-קוראנטען, פאבריטשנע ביכלעך, פאסט-פאפיער, קוויטאריושען, וויזיט-קארטען וכו'.

אלעס ווערד פיין אונ שנעל אויסגעפיהרט, צו זעהר ביליגע פרייזען פעטראקאוו איזט ביי ווארשא, רייזע קאסטען נור 1.96 רובל.

(123) אדרעסע: 14—2

Въ Контору паровой типо-литографіи

Ш. Белхатовскаго, г. г. Петроковъ.

Новая Парижская Мастерская разныхъ

Фантастическихъ Перьевъ и Цвѣтовъ

А. ЛЯКСЪ

(101) Варшава. Переѣздъ 9. 10—7

נייטיג פאר יעדען!

וויכטיג פאר אלעמען!

— וואס איז אייער טהועכץ? אייער פרנסה? איהר זענט א סוחר? א הענדלער? א קרעמער? א לעהרער? א בעל-מלאכה? וויפיעל פארדיענט איהר א חודש?... נאר וויפיעל איהר זאלט ניט פארדיענען, קאנט איהר דאך אבשפארען עטליכע פרוטות א טאג, פארזארגען אייערע ווייב אונ קינדער אויף נאכ'ן טוידט; טאמער שטארבט איהר חלילה פאר דער צייט וועלען אייערע קינדער נישט בלייבען אויפ'ן אנדערען טאג אהן ברויט, אייער אלמנה וועט מען נישט דארפען געהן מאכען איבער דער שטאדט קיין נדבות, אייער טאכטער וועט האבען מיט וואס צו געהן צו דער חופה. אונ טאקי איהר אליין, איהר מעגט אייך לעבען ביז 120 יאהר, קאנט אייך באווארענען אויף דער עלטער מיט א קאפיטאל פון מזומנ'ע קערבלעך. דאס קאנט איהר אויספיהרען נאר דאן ווען איהר פארסטראכירט אייער לעבען, אונ בכדי צו פערגרינגערען אייך די זאך האט די נייע אסעקוראנץ-געזעלשאפט

Высочайше утвержденное

Генеральное Общества Страхованій жизни

и пожизненныхъ доходовъ

אויסגעארבייט פיר אייערטוועגען פריווילעגיעס, וואס קיין געזעלשאפט האט זיי נישט:

א) איהר קאנט אייער פרעמיע צאהלען אלע חודש. — ב) איהר צאהלט נישט פאר קיין פאלים אונ עס קאסט אייך ניט קיין שום הוצאות. — ג) לגאטע אויף צו צאהלען פרעמיע נאכ'ן זמן, האט איהר דריי חדשים. — ד) האט איהר איינגעצאהלט דריי יאהר קאנט איהר נאכדעם אויפהערען צאהלען פון צוויי ביז דרייצעהן יאהר אונ איהר זענט אלץ פארסטראכירט (непарушимость). — ה) נעהט איבער דאס ערשטע יאהר איז אייער פאלים באווארענט פון לאדעניש אונ פון אלסדינג, עס מעג זיין וואס ס'וויל (неоспоримость). — ו) נאך די ערשטע דריי יאהר קאנט איהר מאכען מיט אייער פאלים וואס איהר ווילט. אדער אויפהערען צאהלען פרעמיע אונ ארויסנעמען איין איינגעצאהלטען פאלים אדער אויסלייהען אויפ'ן פאלים געלד אויף 6% לשנה, וכדומה פערשיעדענע קאמבינאציעס. — ז) אייער קאפיטאל ווערד ארויסגעצאהלט גיך אהן א שום עכוב, אונ נאר אייך אדער אייערע יורשים; קיין שום ארעסט אונ קיין שום חוב אויף אייער קאפיטאל ווערד ניט אנגענומען.

אגענטען ווערען געזוכט אומעדום. — ביכלעך, טאריפען, בלאנקען ווערען ארויסגעשיקט איטליכען אומזיסט.

זיך ווענדען צום:

Управляющій Агентствами Генеральнаго О-ва Страхованій жизни М. Л. ЕВЗЕРОВЪ, ОДЕССА.

די פראווילעניע פון דער געזעלשאפט איז אין:

10—4 С.-Петербургъ, Невскій 23. (82)